

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára

Főszerkesztő :
FEKETE LÁSZLÓ Dr.
budapesti kir. közjegyző.

Felelős szerkesztő és kiadó:
SZEMERJAY-PETRÁN TIBOR Dr.
budapesti kir. közjegyző.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, XIV., Thököly-út 95. Telefon: 297-0-69

A Magyarországi Királyi Közjegyzők Országos Egyletének postatakarékpénztári csekk számlája: 41.951.

A rendkívüli törvényes öröklési rendek.

Irta: Dr. Nizsalovszky Endre, egyetemi tanár.

I.

A Budapesti Szemle szerkesztője 1887-ben — a két örökjogi javaslat benyujása közötti időben — Grosschmidnek „Családfenntartás és örökjogi javaslat“ című tanulmányát a következő megjegyzéssel kísérte: „Részünkről nem vagyunk hívei a családfenntartás mesterséges eszközeinek, mert azok a családfenntartás egyedül komoly és hatékony módját: a munkát és a takarékoságot másodszorba szorítják vissza és nem szolgáltatnak reá elég ösztönt.“ Ha ez a szerkesztői megjegyzés, amint utóbb Grosschmid maga is kifejezte,¹ nem is vágott éppen a konkrét cikk tartalmához, hanem inkább — feltevésem szerint — Grosschmid más alkalmakkor megjelent, közismert szellemű megnyilvánulásainak szólt, mindenestre híven tükrözte vissza annak a kornak a szellemét, amikor a törvényjavaslatokban is kifejezésre jutott hivatalos álláspont a családi vagyon összetartásának azt a szerény és élők közöttiügylettel vagy végintézkedéssel könnyen elhárítható eszközét is csaknem megsemmisítette, amely az ági öröklés intézményében fennállott és szerencsére mégis megmaradt.

¹ Magánjogi tanulmányok. II. k. 323. l.

Nizsalovszky Endre dr.: A rendkívüli törvényes öröklési rendek.
A szombathelyi kamara közgyűlése.

Közlemények

Kinevezések

Áthelyezés

Halálozás

A nyugdíjintézet intézőbizottságának ülése

A budapesti kamara társas vacsorája

A hagyatékafadás eljárás jogi akadályai

A jegyzők túlterheltségi siráma

A bírósági hagyatéki díjjegezek és a kereseti adó megállapítása

Jogutódlás a reáljogi gyógyszerárakra vonatkozólag

Az Országos Ügyvéd Szövetség teli naplára

Kihirdetett törvények

Rendeletek

Jogi- és illetékügyi tudalmi szemle

Jogallam

Magyar jogi Szemle

A jogi Hírlap magánjogi döntvénytára III

Notariatszeitung

Polgári Jog

Az Ügyvéd

Jog

Magyar Törvénykezés

Illetékügyi Közlöny

Joggyakorlat

Magánjog

Illetékjog

Szerkesztői üzenetek

Azóta éppen egy félszázad telt el és ha az újabb jogszabályalkotás eredményeit nézzük, az öröklési jog javaslatának e jubileumán valóban megállapíthatjuk, hogy az elvi felfogásban gyökeres változás állott be. 6650/1920. M. E. számú rendelet 4. §-ának öröklési rendje, az 1920:XXXVI. t. c. 74. §-ának oszthatatlan családi birtoka, végül az 1936:XI. t. c. 89. és 90. §-ának a hitbizományi kisbirtokokra vonatkozó rendelkezései² világosan bizonyítják, hogy a háború utáni jogalkotásunk már nem riad vissza a családfenntartás u. n. mesterséges eszközeitől sem, hanem elsősorban a kisbirtokos réteg tekintetében szükségesnek tartja a munkával és takarékossgal nem mindig elérhető eredmény előmozdítását.

Igen érdekes azonban megfigyelni, hogy mind az ötven év előtti, mind a jelenlegi felfogás gyakorlati megvalósításában bizonyos tartózkodás nyilatkozik meg, aminek azután az az eredménye, hogy az 1887. évi javaslat és a jelenkor jogszabályai egy pontban találkoznak.

A liberalizmus szellemében fogant 1887. évi javaslat nem merte a családfenntartás gondolatát mégsem egészen elejteni, hanem az ági öröklésnek mintegy pótlására, a kettős utóöröklés végintézkedéssel való elrendelését kívánta lehetővé tenni.

Grosschmid annak idején ezt a megoldást főként két okból támadta. 1. „A végrendelet odiosus, népünk túlnyomó rétegei előtt félelmetes és kivált a szülő szeret a törvény és Isten akaratában megnyugodni.“ 2. Az utóöröklési joggal megkötés „lohasztja az egyéni felelősségérzetet az örökösben, feszélyezve őt igen sokban, amit ma jónak találunk . . . Megköti vagy elkedvetlenítő nehézségekkel nyűgözi a helyes cserét, hitelt, beruházást, az adósság tisztázását és így tovább.“³

Mégis a legújabb jogszabályaink ismét nem akarván a törvényes öröklés rendjét — akár csak bizonyos körben is — *kötelező erővel*, vagy legalább eltérő végintézkedés hiányában érvé-

² A családi hitbizományra vonatkozó rendelkezésekre azért nem utalok, mert az 1936. XI. törvénycikk családi hitbizománya lényegileg azonos az ötven évvel azelőtt is megvolt hitbizománnyal.

³ I. m. II. k. 317. és 319. I. „Zergeként ugrándoznak a törvényelőkészítés álláspontjával a legszélsőbb ellentétek körül: majdnem a komikumig“ — mondja többek között az utóöröklési jog „concessio“-jára is vonatkozva más helyen. (I. m. I. k. 637. I.)

nyesülő törzsöröklési renddé átépíteni, kevés kivétellel beérték az örökhagyó élők közötti vagy végintézkedésbe foglalt rendelkezésének *lehetővé tételével*, mégpedig a Grosschmid által már előrelátott idegenkedést azzal is még inkább kihívva, hogy az egyszer tett rendelkezés hatályát nem két öröklés esetére szólóvá, hanem elvileg örökéletűvé tették.

Az 1887. évi törvényjavaslatból tudvalevőleg nem lett törvény a hosszas viták után módosított alakjában sem. A tökéletes magyar öröklési jog alchimistái azonban, ha nem találták is meg a „bölcsek kövét“, mégis éppen úgy, mint az igazi alchimisták a természettudományokat, maradandó értékkel gyarapították a magyar jogirodalmat. Nagy kérdés, vajjon az új jogszabályok legnagyobb része a formai jogszabállyá válás ellenére is, nem fog-e — *aequivalens* melléktermékek produkálása nélkül — hasonló sorsra jutni.

Az oszthatatlan családi birtok intézményén Grosschmid jóslata mindenestre teljesedett és alig várható már eredmény a hitbizományi kisbirtok tekintetében. A családi hitbizománynak a *successio ex pacto et providentia maiorum* elve nyomán tisztázottnak tekinthető átszállási rendjén kívül, a természet változhatatlan törvénye folytán, napról-napra gyakorlatibbá fog azonban válni a vitézi telkekre megállapított öröklési rendnek az alkalmazása és ezért időszerűnek látom annak a kérdésnek a felvetését, vajjon a vitézi telkekkel rendelkező vitézek hagyatékának tárgyalása során felmerülhető kérdéseket megnyugtató módon meg lehet-e oldani a 6.650/1920 M. E. számú rendelet 4. §-a alapján, esetleg az általános magánjogi szabályok segítségével hívásával.

Nem lesz érdektelen azonban ugyanazoknak a felmerülhető kérdéseknek a megoldását a többi említett jogintézmények keretében is vizsgálat tárgyává tenni és közben egy-egy pillantást vetni a törzsöröklés gondolatát következetesen kiépítő német Erbhofgesetz felé is. Hiszen véleményem szerint alig férhet kétség ahhoz, hogy a fennálló jogunkban csak szűk körben érvényesülő gondolat nincs eltemetve, s ha annak nagyobb hatásfokkal való megvalósítása újból szóba fog kerülni, nem szabad elmellőzni az olyan eddigi jogszabályokból vonható tanulságokat sem, amelyek az életben nem érvényesülnek, de egy újabb jogszabályalkotásnál mintául szolgálhatnak.⁴

⁴ Ugyanebbe a gondolatkörbe tartozik dr. Fekete László kir. közjegyző úrnak e folyóirat XXVIII. évfolyamában megjelent „A vitézi telek“ c. kiváló

Az említett szabályozások mindenikének a lényeges célja az, hogy valamely kisbirtok örökösödés esetében egyetlen örökös tulajdonába menjen át, mégpedig úgy, hogy erre a személyre a hagyaték tekintetében másokat megillető jogok kielégítése céljából ne háruljon elviselhetetlenül súlyos teher.

E cél megvalósítását nehezé teszi, hogy az örökhagyó házasársát jogunk szerint özvegyi jog, közszerzeményi igény, leszármazóit pedig törvényes öröklési jog és köteles rész iránti igény illeti. Viszont az egységében megóvott kisbirtok megszerzője szintén rendszerint nemcsak törvényes örökös, hanem köteles részre jogosított is, a birtok egy kézben megtartásának sikeres megvalósítása után tehát felmerül az a másodlagos kérdés is, hogy vajjon, ha az örökhagyó után az egységben tartott birtokon és a jogi sorsát osztó felszerelésen felül egyéb vagyon is maradt, az egységben tartott birtok megszerzője felléphet-e és mennyiben az egyéb vagyon örököse, illetőleg köteles részre jogosultjaként.

Az alábbiakban azt kívánom vizsgálni, hogy a felvetett kérdésekre a jogszabályokból minő megoldást lehet kiolvasni.

Ami mindenekelőtt a vitézi telkeket illeti, elsősorban azt kell megállapítani, hogy azok keretén belül is három egymástól lényegesen különböző esetet kell megkülönböztetnünk:

1. az adományozott vitézi telek;
  2. az örökhagyó saját tulajdonát alkotó ingatlanából létesített és
  3. a Vitézi Rend javára vitézi telkek alakítása céljából juttatott földekből ellenszolgáltatás fejében kapott vitézi telek esetét.⁵
- A második és harmadik eset is bele fog ugyan a jövőben az első esetbe olvadni akkor, amikor a második pont alá eső vitézi telek már egy átszállási folyamaton átesett, a 3. pont alá eső vitézi telekkel pedig ugyanez az ellenérték teljes kiegyenlítése után történt

tanulmánya, amely a vitézi telekre vonatkozó jogszabályanyag teljes feldolgozása. Ez az úttörő munka teszi a számomra lehetővé, hogy a vitézi telek tekintetében — az illusztris szerző fejtegetései után is — vitássá tehető kérdésekre szorítkozva, azoknak közvetlenül a lényegére térhessek rá. Éppen e cikkekre figyelemmel mellőzöm az adományozással és a felszereléssel kapcsolatos kérdések tárgyalását. A felszerelésről egyébként az idézett tanulmány megjelenése óta a 3700/1932. I. M. és 21.300/1935. I. M. sz. rendeletek rendelkeztek. (I. K. XLI. évf. 1. 1. és XLIV. évf. 99. 1.) Ezek a rendelkezések a felszerelés tárgyi körének körülírásával foglalkoznak, annak jogi sorsában azonban változást nem hoznak.

⁵ L. 1600/1929. P. M. sz. r. 4. § (3) bek. (R. T. 2131. 1.) Fekete László cikke ezt a harmadik esetet természetesen még nem vehette figyelembe.

meg, mégis a német Erbhof esetével együtt összesen hat esetre szólóan kell a felvetett kérdések megoldását átekinttenünk.

II.

a) Az özvegy jogállása.

A) Az adományozott vitézi telkek tekintetében a 6650/1920. M. E. számú rendelet megalkotójának szeme előtt kétségtelenül a hitbizomány intézménye lebegett. Az adományozott vitézi telek ex providentia Gubernatoris Regni ered. Nem tekinthető közszerzeményi vagyonelemnek, hiszen az adományozó azt nemcsak nem nyilvánította közszerzeménnyé, hanem ellenkezőleg távolabbi célra lekötve, még a megadományozott szabad rendelkezése alól is kivonta. Az ilyen vitézi telek nem is tartozik az örökhagyó hagyatékához, arra elvileg éppen ezért az özvegyi jog sem terjed ki.⁶

Ennek a felfogásnak a következménye, hogy a 6.650/1920. M. E. sz. r. 4. §-ának utolsó bekezdése nem is tartotta szükségesnek a vitézi telekre nézve az özvegyi jog kizárását, hanem ellenkezőleg, az alapelvből folyó helyzettel szemben mintegy külön kedvezményként nyújtja az özvegynek a vitézi szék által az eset összes körülményeinek méltatásával megállapítható tartást.

Ebből pedig következik, hogy az özvegyet a vitézi telken kívüli, tulajdonképpeni hagyatékon megillető özvegyi jog mellett ez a tartás csak a kiegészítés szerepét töltheti be. Az özvegyi jogot, ha az özvegy illendő megélhetését biztosítja, a vitézi széknek olyan körülményként kell figyelembe vennie, amely a vitézi telek „tulajdonosával” szemben a tartás iránti igény mellőzését indokolja.

Az említett tartásnak ez a supplementum-jellege azt a következményt is maga után vonja, hogy amikor a leszármazó örökösök az özvegyi jog korlátozását kérik, a bíróság nem veheti figyelembe a vitézi telek „tulajdonosa” terhére esetleg megállapítható tartást, hanem abból kell kiindulnia, hogy az özvegy eltartása elsősorban az örökhagyó hagyatékát terheli és a vitézi telek terhére a tartás megállapítása éppen csak arra az esetre szól, amikor az özvegyi jog nem képes a feladatát betölteni. Ennek a megállapítása pedig ugyanakkor, amikor a bíróság az özvegyi jog korlátozására irányuló kérelmet teljesíthetőnek találja, önellentmondás lenne.

B) A második esetre szólóan, amikor valaki a saját tulaj-

⁶ L. Fekete; i. m. 155. 1.

donában álló ingatlanból alapít vitézitelket, a rendelet 1. §-ának harmadik bekezdése abból a gondolatképből látszik kiindulni, hogy a vitézi telek alapítása ajándékozás a magasabb cél érdekében, az alapítás államfői megerősítésének előfeltételül megkívánva, hogy az alapítás az alapító közszerző házastársának közszerzeményi igényét ne sértse.

De akár az ajándékozási konstrukcióból indulunk ki, akár nem, — és ebben Fekete Öméltóságával azt hiszem egyetértünk⁷ — a vitézitelek alapítása bizonyos vagyontárgyaknak elvonása abból a vagyontól, amelyre az özvegy az özvegyi jogát, illetőleg amellyel szemben a közszerzeményi igényét érvényesítheti.

Csakhogy minél inkább világosan áll előttünk ennek az elvonásnak a rendelet 3. §-ának első bekezdéséből is megállapítható sikeressége, annál kevésbé térhetünk napirendre a bekövetkezett jogsérelem felett.

A vitéziteleknek a megkötése az igény érvényesítését esetleg kizárhatja ugyan, de nézetem szerint nem semmisíti meg a házastársnak az anyagi jog szerinti jogát.

Ami mindenek előtt az özvegyi jogot illeti, annak — legalább megszorított mérték szerinti — sértetlenségét a rendelet 1. §-ának harmadik bekezdése nem is kívánja meg, a 239. sz. E. H. pedig épen az özvegyi jog fedezetének elvonása esetére ad az özvegynek jogot arra, hogy a megajándékozottól az özvegyi jog kiadását a megszorított özvegyi jog mértéke szerint követelje. Ennek az anyagi jog szerint épen a vitézitelek alapításával keletkező követelésnek a materiális megsemmisítését a vitézitelekre vonatkozó jogszabályok nem mondják ki és ezért úgy vélem, hogy ilyen esetben a tartásnak a vitézitelek birtokosával szembeni megállapítása a vitézi szék részéről nem olyan supplementum, mint az előbb tárgyalt esetben volt, hanem egy az anyagi jog szerint fennálló, de a vitézi telek birtokosával szemben egyébként nem érvényesíthető igénynek érvényesíthetővé tétele.

Ha a vitézitelek időközben az államra⁸ száll át és az állami főtulajdon gyakorlatilag is megnyilatkozik, az özvegyi jogból folyó

⁷ L. i. m. 107. l.

⁸ A 6.450/1931. M. E. sz. r. (R. T. 1530. l.) a Vitézi Rend jogalanyiságát declarálta ugyan, de nem tette a Rendet az államra átszálló vitézitelek tulajdonosává. Ezért a szövegben továbbra is az államról fogok mint érdekelt jogalanyról szólni.

igényeknek az államkincstárral szembeni érvényesítését is megalapozottnak látom.

Ami a közszerzeményi igényt illeti, már Fekete Öméltósága is igen élesen mutatott rá arra, hogy a 41. sz. T. Ü. H.-ra figyelemmel problematikus, vajjon a házastársnak az adományozási eljárás során lehet-e felszólalással élnie.

De nem is abból akarok kiindulni, hogy a vitézitelek alapítása egyenesen a közszerző házastárs jogának csorbítására irányul, hanem abból az esetből, amikor a vitézitelek alapítása után valóban marad bőséges fedezet az alapításkori állapot szerinti közszerzeményi igény kielégítésére. Utóbb bekövetkező események nevezetesen a helyzetet ilyenkor is bonyolíthatják.

A 41. sz. T. Ü. H. alapjául az a megfontolás szolgált, hogy a házasság tartama alatt „a házaspár vagyoni állapota többrendbeli esélynek van kitéve s amint kedvező körülmények között a házaspár saját vagyonukat értékekkel gyarapíthatják, úgy balesetek miatt a már összegyűjtött vagyon is elfogyhat... A közszerzeményhez való jog csak az egyik házastárs halála, vagy a házassági kötelék felbontása után érvényesíthető, mert ezen időpont előtt a vagyon szaporodása, vagy apadása tekintetében a végeredmény bizonytalan lévén, közszerzemény jogilag nem létezik“.

Ebből pedig világos, hogy tulajdonképpen sohasem lehet azt kimutatni, hogy a feleség teljes egészében fenntartott közszerzeményi igénye nem fog sérelmet szenvedni az alapítás folytán. Már csak ezért sem lehet a 46.000/1920. I. M. sz. rendelet 5. §-ának utolsó előtti bekezdése alapján a felszólalással nem élő feleség jogának érvényesítését kizárni.

Ha tehát az alapítás és a szerzeményi közösség megszűnése közötti időben a vitézitelken kívüli szerzeményi vagyon veszendőbe megy, utólag mégis az fog kiderülni, hogy közszerzeményt egyedül a vitéziteleként lekötött vagyon alkot. Ebben az esetben pedig az özvegyi jognál már végigkísért gondolatmenet szerint a 735. sz. E. H. fogja az özvegynek az anyagi jog szerint a vitézitelek tekintetében is fennálló közszerzeményi igényét megalapozottá tenni.

Arra az esetre, ha a vitézitelek utód hiányában az államra, vagy a „tulajdonos“-ról még annak életében a várományosra száll át, ennek az igénynek az érvényesítésére a rendelet 7. §-ának harmadik bekezdése bizonyos alapot is szolgáltat, amikor a beru-

házások meglévő értékének megtérítését elrendeli. Legalább is a beruházásokkal egyenlő elbánást mindenestre megérdemel a feleség közszerzeményi igénye. Csakhogy ez a rendelkezés sem az államra átszállás egyéb eseteire, sem pedig az utódra az előd halála utáni átszállás esetére nem ad megoldást.

Marad tehát ismét a kincstárral szembeni érvényesítés szerintem is problematikus útja.

Természetesen elismerem, hogy a fentiekben támasztott nehézségek nem gyakorlatiak, hiszen az alapítás alkalmával rendszerint meglesz a feleséggel kötött megfelelő tartalmú ügylet, amely a nehézségeknek elejét veszi. A gyakorlatban előfordult alapítások is valószínűleg különvagyonból, illetőleg olyan esetekben történtek, amikor a házaspár között szerzeményi közösség egyáltalán nem volt. Az özvegyi jog fentebb érintett problémái mégis ilyenkor is felmerülhetnek.

További nem érdektelen kérdés, hogy a feleség és az örökösök viszonyában hogyan kell a közös szerzeményből alapított vitézitelek esetében a feleség közszerzeményi illetőségét kiszámítani. Vajon csak a meglévő szabad szerzeményi vagyon felerésze illeti az özvegyet, vagy ahoz hozzá kell számítani a vitézitelek értékét is? A kifejtettek után alig lehet más eredményre jutni, mint arra, hogy a vitézitelket is számításba kell venni, amiből az következik, hogy ha a vitézitelek a közszerzeményt alkotó vagyonnak éppen a felerésze volt és a vagyoni statusban a házasság megszűnéséig változás nem állt be, hagyaték egyáltalában nem lesz, hanem a vitézitelken kívüli vagyont az özvegy egészében közszerzemény címén viszi el.

Még érdekesebben alakul a helyzet akkor, ha a férjnek természetben meglévő ági vagyona, vagy egyéb külön vagyona van és a közszerzeményt alkotó vagyonérték a halálakor éppen a vitézitelekben jelentkeznék. Kérdés ilyenkor, hogy a házastárs közszerzeményi igényét a különvagyon rovására is ki kell-e elégíteni, vagy pedig csak a vitézitelekkel szembeni problematikus igénye marad meg. Véleményem szerint ilyenkor az a vélelem segíthet, hogy a vitézi telket mindenkor a külön vagyonból alapítottnak kell tekinteni. E megoldás mellett további nehézséget csak az az eset okoz, amikor a vitézitelken kívüli vagyon természetben meglévő ági vagyont alkot. Ebben az esetben sem kellene azonban visszariadnunk attól, hogy az ági vagyon megfelelő részének a vitézitelek céljára használt vagyonnal való elcserélését supponáljuk.

Erre a fictióra feljogosít a rendeletnek a közszerzeményi igény megóvására irányuló tendenciája is.

C) Ami a saját szabad vagyonból alapított vitézitelek esetében csak egyes — feltehetőleg kivételes — esetekben merülhet fel, az egyenesen a rendszerinti esetté válik az *ellenérték fejében szerzett vitézitelek* esetében.

Az adomány ebben az esetben éppen csak azokban a kedvezményekben nyilatkozik meg, amelyeket a vitéz a szerzés feltételei tekintetében élvez. A vételárnak a házasság tartama alatt letörlesztett része azonban rendszerint közszerzeményt fog alkotni és az is valószínű, hogy az özvegyet megillető tartási igényeknek sem lesz más fedezete, mint maga a vitézitelek. A megvásárolt vitézitelek esetében az államra átszállás lehetősége a hitves jogaival szemben szintén visszasan hat. A 6.650/1920. M. E. számú rendelet rendszerén a vásárolt vitézitelek mindenestre hézagokat ütött és ezeknek az alapított vitézitelek esetére szólóan kifejtettek szerinti kitöltése nem teheti feleslegessé a jogszabállyal való rendezést.

A *legcélszerűbbnek* tartanám, ha a saját vagyonból alapított és a vásárolt vitézitelek esetében az első öröklésig illetőleg a vételár kifizetése utáni első öröklésig függő helyzetet teremtene a jogszabály, amely véglegessé csak akkor válnék, ha a vitézitelek a hagyaték rendezésének tűzpróbáján keresztülment.

A hitvestársi öröklés a vitézitelek egyik esetében sem okoz problémát. A rendelet 4. §-ából világosan következik, hogy a vitézitelek nem lehet hitvestársi öröklés tárgya, ami a hitvestárral szemben érvényesülő végrendelezési szabadságot és az ági öröklést ismerő jogrendszerünkbe mindhárom tárgyalt esetre könnyen beillik.

D) Az *oszthatatlan családi birtok*⁹ intézménye az özvegy jogait már sokkal intenzívebben védi. Az oszthatatlan családi birtok elvileg nincs is a hagyaték keretéből kirekesztve, hanem csupán

⁹ Nem a családi birtokot általában, hanem csak az 1920: XXXVI. t. c. 74. §-ában definiált oszthatatlan családi birtokot tartom szem előtt még pedig egyelőre a 75. § második bekezdésében a „terhek további csökkentésére” nyújtott lehetőség figyelmen kívül hagyásával. (L. Fekete László i. m. 157. és köv. 11.) Az említett lehetőség ugyanis a hitvestárs szempontjából egyszerűen a hitvestársi öröklés kiiktatását jelenti, az özvegyi jogot és a közszerzemény iránti igényt azonban nem érinti. A kötelesrész tárgyalásánál azonban ezzel az esettel is behatóbban kell majd foglalkoznunk.

az a szabály, hogy a hagyatéknak ez a tárgya öröklés esetében mint oszthatatlan egész egy személyre szálljon. Nem lehet szerepe az ilyen birtoknál a vitézitelek alapítás körében alkalmazott ajándékozási konstrukciónak sem. Az 1920: XXXVI. t. c. 74. §-ának az utolsó bekezdése a házastársat a házassági viszony alapján megillető jogok érintetlenül maradását kifejezetten kimondja, a 75. §. pedig a törvényes örökösödésre hivatott házastárs igényének kielégítését biztosítja, a hozadéki érték alapulvételével és a járadékszerű kiszolgáltatással javítva családi birtokot átvevő örökös helyzetét, ehhez mérten természetesen csorbítva az özvegyet egyébként megillető jogot.¹⁰

A 74. § utolsó bekezdése nyilván az özvegyi jogra és a közszerzeményi igényre vonatkozik. Ezekre nemcsak a 74. § szabályait, hanem a 75. § korlátozásait sem lehet alkalmazni, hiszen a 75. § kifejezetten a házastárs örökréséről szól.

Ehhez képest az oszthatatlan családi birtokon az özvegyet az özvegyi jog meg fogja illetni a törvényes korlátozási lehetőségek mellett. Nincs biztosítva még az sem, hogy — amennyiben az örökhagyó egyéb vagyonának jövedelméből az illendő tartás kitelik — az özvegyi jog alól elsősorban az oszthatatlan családi birtok meneküljön. Az özvegyi jog korlátozása éppen úgy fog a családi birtokot átvevő leszármazó, mint a többi leszármazók javára esni.

Ez a megoldás nincs is ellentétben a törvény intenciójával, hiszen a birtok egységét az özvegyi jog gyakorlása sem bontja meg.

Más a helyzet akkor, ha a férj a családi birtokot a közszerzeményi vagyonhoz tartozó ingatlanból alapította. Ha a vagyon egyedül a családi birtokból áll, az özvegy közszerzeményi részesedés címén az ingatlan felét igényelheti, minthogy pedig az özvegynek ezt a jogát a törvény nem kívánja érinteni, véleményem szerint kétségtelen, hogy az oszthatatlan birtoknak ilyenkor mégis megosztásra kell kerülnie.

Vajjon az ilyen megosztás esetében az „oszthatatlan családi birtok“-nak mindkét fele megtartja-e a jövőre nézve az oszthatatlanságát, vagyis oszthatatlanul fog-e továbbszállni és különösen a feleségnek közszerzemény címén kiadott birtokrész az ő

¹⁰ Nem térek ki ezúttal annak tárgyalására, hogy az ingatlan 15 éven belüli elidegenítése esetében a csökkentett igények újra élednek. (1920: XXXVI. t. c. 75. §. 3. és 4. bek.)

halála után egyesülni fog-e a másik felerésszel ugyanannak az örökösnek a kezén? Ennek az egyesülésnek a bekövetkezése még akkor sem lenne bizonyos, ha az oszthatatlan öröklés a feleség kezére került vagyonrészre is érvényesülne. Lehetséges nevezetesen, hogy a családi birtok felét átvevő örökös az özvegy előtt hal meg és a birtok az unoka kezébe kerül. Az özvegy halála után nézetem szerint legalább is vitássá lenne tehető, hogy a 74. § második bekezdésében említett elsőszülöttség rendje szerint az unoka igényelhetné-e a félbirtokot, vagy a még életben levő másodszülött fiú.

Véleményem szerint azonban a házastárs jogainak épségben tartása azt is jelenti, hogy a közszerzemény címén kikapott vagyonrészre az örökösödés rendes szabályai lesznek az irányadók, vagyis az özvegy nemcsak a család körén belül rendelkezhetik végintézkedéssel, mint a családi birtok tulajdonosa a 73. § második bekezdése alapján, hanem abból idegeneket is részesíthet és korlátozásnak élők közötti rendelkezések tekintetében is csak annyiban lesz alávétve, amennyiben juttatott földről van szó és arra a törvénynek az elidegenítést és terhelést korlátozó rendelkezései még érvényesülnek.

Másfelől úgy vélem, hogy a családi birtok átvevőjének a kezére kerülő felerész a megosztással a jogi természetét nem fogja elveszteni, hanem — most már ági vagyon jellegét nyerve — a további megosztás lehetőségétől is menekülni fog.

Kérdés azonban, hogy a megosztás be fog-e következni akkor, ha az özvegy közszerzeményi igényét a hagyatékhöz tartozó egyéb vagyontárgyakkal is ki lehet elégíteni? Úgy vélem, hogy nem. A törvény csak az özvegy jogainak épségben maradását biztosította, az oszthatatlanságot pedig tudatosan a többi örökösök rovására biztosította. Szemben tehát az özvegyi jog tekintetében megállapított eredménnyel, ebben a vonatkozásban már nem lesz egyforma az örökösök helyzete. Ha a családi birtok aequivalens az egyéb szerzeményi vagyonnal, az özvegy meg fogja kapni közszerzemény címén az egyéb vagyont egészben, hagyatékot egyedül a családi birtok fog alkotni, a családi birtokot átvevő örökösök kielégítése pedig a 75. §-ban foglalt korlátok közé fog szorulni.

Ami a hitvestársi öröklést illeti, ezt a 74. § nem a már tárgyalt utolsó bekezdéssel, hanem azzal biztosítja, hogy a törvényes öröklésre hivatottak sorából a hitvestársat sem rekeszti ki. Leszármazó örökös hiányában tehát az oszthatatlan családi birtokot a

a hitvestárs fogja átvenni, amivel azonban természetesen nem fog együttjárni a családi birtok jogi minőségének megváltozása. Az oszthatatlan családi birtok tehát most már egy idegen családban fog ily minőségben továbbélni. Sőt az özvegy azt még végrendelettel sem juttathatja vissza a férje családjába, mert a törvény 73. §-ának második bekezdése csak azt teszi neki lehetővé, hogy a törvényes örökösödésre hivatott rokonainak egyikét nevezze ki örökösévé. A férj rokonai pedig az özvegynek se nem rokonai, sem utána örökösödésre hivatva nincsenek.

A törvényes örökösödés rendjére utalás a közszerzemény körében tárgyalton felül még egy kettészakadási lehetőséget is nyújt. Nincs nevezetesen kizárva, hogy a családi birtok részben a férj ági jellegű vagyonelemeiből, részben pedig szerzeményi külön vagyonának elemeiből tevődött össze.¹¹ Ilyen esetben az ági jellegű vagyonrész erejéig az örökhagyó oldalági rokonai, a szerzeményi vagyonrész erejéig az özvegy rokonai tarthatnának igényt a családi birtokra.

Ennek a kettészakadásnak azonban a törvény — értelmezésem szerint — már útját vágta. Nevezetesen a 75. §-nak az a rendelkezése, amely a törvényes örökösödésre jogosult házastárs örökrészenek kielégítésére a már említett kedvezmények megállapításával kötelezi a családi birtokot átvevő örökösöt, nyilván elsősorban éppen ezt az esetet tartotta szem előtt és így a hitvestárs öröklési jogának elismerése mellett is érvényesülni fog a 74. §. első bekezdésének az a szabálya, hogy a családi birtok öröklés esetében, mint oszthatatlan egész, egy örökösre szálljon.

A családi birtok átvevőjének a hitvestársi öröklés esetében a törvény — amint már említettem — azt a kedvezményt nyújtja, hogy a házastárs örökrészenek kiszámításában a családi birtokot hozadéki értékben kell számításba venni.

Ez a rendelkezés a hitvestárs jogának kettős csorbítását eredményezi, aminek megvilágítására szolgáljon a következő példa: Ha a családi birtok 20.000 pengő forgalmi értékű és 12.000 pengő hozadéki értékű s annak fele ági, fele szerzeményi eredetű, természetesen tűnik fel az a megoldás, hogy az özvegynek az örök-

¹¹ Lehet természetesen az is, hogy a családi birtokban közszerzeményi elemek is vannak, amelyekre a közszerzeményi igényére más vagyonrészekből kielégített özvegy közszerzeményi jogcímen igényt nem tarthat.

része fejében 6.000 pengőt lesz köteles a családi birtok átvevője járadékszerű szolgáltatásokkal kiszolgáltatni.

Csakhogy az özvegy örökrészenek megállapításához hozzátartozik annak az előzetes megállapítása is, hogy *mennyit* tesz ki a szerzeményi vagyon. Ez pedig jogunk szerint úgy történik, hogy a természetben meglévő ági vagyont az örökhagyó halálakor volt értékében kell számítani, ha azonban az ági vagyonhoz tartozó ingatlant elidegenítették, a 228. sz. E. H.-hoz képest az ági érték az elidegenített ingatlan helyébe lépő vételár. A felhozott példa említett megoldása vitán felüli lehet akkor, ha a családi birtok az ági jellegű ingatlanból és ahhoz (a házasság előtt) hozzávásárolt szerzeményi ingatlanból áll. Ekkor ugyanis könnyen lehet az ági ingatlan értékének megállapítására is a hozadéki értéket venni alapul. Hogyan lehet azonban hozadéki értékben számítani az évekkel azelőtt kapott vételárat? Ha pedig a vételárat egészében számítjuk, akkor példánk esetében szerzeményi vagyonként mindössze 2.000 pengő fog jelentkezni, sőt ha az örökhagyó az ági ingatlanért kapott 15.000 pengőn és 5.000 pengő szerzeményi pénzen vásárolta az oszthatatlan családi birtokot alkotó ingatlant, amelynek hozadéki értéke 12.000 pengő, nemcsak azt vitathatja a birtok átvevője, hogy szerzeményi vagyon nincs, hanem még azt is, hogy az ági vagyon redintegrálásához 3.000 pengő hiányzik. A hitvestárs joga tehát nemcsak értékében csökkenhet, hanem egészen meg is semmisülhet.

Ez a jelenség nem szinguláris, hasonló kuriositás minden olyan örökjogi esetben felmerülhet, amikor a hagyaték lebonyolítása során ugyanannak a vagyontárgynak nem éppen különböző értékelési szabályok szerinti értékelése; mint a jelen esetben, hanem csak különböző időpontok szerinti értékelése válhat szükségessé.¹²

A házastárs jogának kétszeres és még hozzá attól az elvileg közömbös körülménytől függő megcsönkítése, hogy vajjon az ági vagyon természetben van-e meg, vagy közben két adásvételi ügylet révén átalakult,¹³ véleményem szerint nem lehetett a törvény intenciója. A helyes megoldást éppen ezért olyan értelmezésben látom

¹² L. erre a példákat Grosschmied: Fejezetek (Jubileumi kiadás) I. 539—544. 1. és hozzá szerző megjegyzéseit Glossza I. 137. és köv. 1.

¹³ Csere esetében az 568. sz. E. H. szerint a cserébe kapott ingatlan az öröklött ági ingatlant helyettesíti, ilyen esetben is egyszerű tehát az ági vagyon hozadéki értékének megállapítása.

hogy azt a kérdést, vajjon van-e szerzeményi vagyon és az a hagyaték egész értékének minő hányada, az általában érvényesülő szabályok szerint kell megoldani. E megállapítás után kell azután a családi birtok hozadéki értékét megbecsülni és ennek megfelelő hányadával a hitvestársat kielégíteni. Ez az értelmezés a fentebb felvett példában mindig arra a megoldásra fog vezetni, hogy az özvegy 6.000 pengőt fog kapni.

Egy kérdés azonban még mindig megoldatlan. Vajjon, ha a családi birtokon kívül egyéb vagyon is maradt, amelyből a szerzeményi vagyon kitelnék, az ági vagyon pedig nincs meg természetben, hanem csak az elért vételárral szerepel mint számítási tényező, a hitvestárs igényelheti-e, hogy az egyéb vagyonból örök-részt nyomban kiegyenlítsék, vagy pedig el kell tűrnie, hogy járadékot kapjon?

E kérdés megoldásánál már a birtok átvevőjén és a hitvestárson felül más érdekeltekre is figyelemmel kell lennünk. Lehetséges nevezetesen, hogy az ági vagyonnak több oldalági örököse is van. A családi birtokot ezek közül csak egy igényelheti és a 75. § a családi birtok átvevőjét még arra sem kötelezi, hogy az ilyen örökösársakat járadék fizetésével elégítse ki, mert az örökhagyó után kötelesrésze jogosultakat és a törvényes örökösödésre hivatott házastársat taxative sorolja fel, mint olyanokat, akikkel szemben az átvevőt ily kötelezettség terhelheti. A családi birtokon kívüli ági vagyonban azonban ezek is részesednek és reájuk nézve nem közömbös, hogy a hitvestárs milyen módon kap kielégítést. Lássunk ismét egy példát.

Az örökhagyó öröklött birtokát 15.000 pengőért eladta és 30.000 pengőért egy másik birtokot vett, amelynek vételárát sikerült letörlesztenie. Ezután megházasodott és a birtok felét oszthatatlan családi birtokká nyilvánította. Gyermektelenül elhalálozván, ági örökös-ként jelentkezik a testvérenek három fia, a szerzeményi vagyonban örökös-ként a hitvestársa. A családi birtok hozadéki értéke 10.000 pengő. Kérdés, hogy

1. az özvegy a maga 15.000 pengős igényét a családi birtokon kívüli egész vagyonra érvényesítheti-e, amikor a családi birtok átvevőjének testvérei semmit sem kapnak, vagy

2. az özvegy az egész 15.000 pengős igényét a családi birtok átvevőjével szemben kénytelen-e érvényesíteni, amikor is az 10.000 pengőre csökken le a hozadéki érték alapulvétele folytán és járadékkal fog kiegyenlítődni, a testvérek pedig az özvegy kö-

vetelésétől mentesen fogják megkapni a 15.000 pengős ingatlant, vagy

3. az özvegy igényét a családi birtok átvevője és a többi örökösök közt arányosan meg kell osztani, ami az imént már kifejtettek szerint annyit jelentene, hogy az özvegy a szabad vagyonban 7.500 pengő erejéig részesednék, míg a családi birtok átvevőjétől a hozadéki érték alapulvétele folytán 5.000 pengőre csökkent igényének járadékszerű szolgáltatásokkal kiegyenlítését követelhetné, vagy

4. az özvegy hitvestársi öröklés címén megkapja a családi birtokot, a három testvér pedig megosztódik a hagyaték többi részén, mint ági vagyonon.

Az ösztönszerű igazságérzetet leginkább a harmadik megoldás elégítené ki és legkevésbé a második. Nézetem szerint azonban a törvény intenciójának rendszerint leginkább az 1. alatt közölt megoldás felel meg.

Amikor valakinek ági és szerzeményi vagyona van és oszthatatlan családi birtokot alapít, fel kell vetnünk a kérdést, vajjon az ági, vagy szerzeményi vagyonát akarta-e ily módon megkötni. Ha az ági vagyon természetben megvan, a feleletet könnyű megtalálni abból, hogy vajjon minő vagyonelemeket kötött le. Ha az ági vagyon csak számolási tényezőként van meg, a megkötésre irányuló ügylet értelmezése utján kell a kérdést eldönteni.

Abban az esetben, ha a szerzeményi vagyonból alapított oszthatatlan családi birtok ki lenne a törvény értelmében vonva a hitvestársi öröklés tárgyai közül, lehetne azt mondanunk, hogy mivel az ági öröklés intézménye az öröklött vagyonnak a család körében megmaradását úgyszólván biztosítja, az intézkedést elsősorban a szerzeményi vagyonra vonatkoztatjuk, mert azzal az örökhagyó a szerzett vagyonának a családban maradását akarta elérni.

Ámde — amint már kifejtettem — leszármazó örökös hiányában az oszthatatlan családi birtok minőség nemcsak nem akadályozza meg a családból kikerülést, hanem a bekövetkező kikerülést éppen irreparábilissá teszi, holott a törvény már az elnevezésből kitűnően is a családi gondolat szolgálatába kívánta az intézményt állítani. Éppen ezért a fentebb 4. alatt közölt megoldást tarthatatlannak vélem és nézetem szerint azt kell a megkötést rendelő fél akaratának tekintenünk, hogy elsősorban az ági vagyonát akarta családi birtokként megkötni és a szerzeményi vagyonát kívánta továbbra is szabadon hagyni. Ennek az értelmezésnek pedig a fentebb 1. alatt közölt megoldás felel meg.

Más lesz természetesen a megoldás akkor, ha az örökgyónak a kikötés létesítése alkalmazásával más irányú akarata jutott kifejezésre.

E) A *hitbizományi kisbirtok* tekintetében az 1936: XI. törvénycikk negyedik fejezetében foglalt rendelkezések az eddig tárgyalattól ismét több vonatkozásban eltérnek

Az özvegyi jog körében a 90. § első bekezdése és 91. §-ának első bekezdése különbséget tesz az alapító özvegye és más birtokelőd özvegye közt. Az alapító özvegyét az özvegyi jog ex lege megszorított mértékben illeti, más birtokelőd özvegyének viszont a hitbizományi kisbirtokos a hitbizományi kisbirtok viszonyaihoz mért tartást köteles szolgáltatni, amennyiben az özvegy elegendő vagyon és jövedelem hiányában erre rászorul és a törvény értelmében eltartására köteles és arra szorítható rokontól nem részesülhet.¹⁴ A tartás rendszerint természetben jár.

Az özvegy közszerzeményi igényéről nincsen szó, legfeljebb a 81. § második bekezdésének azt a rendelkezését lehetne a közszerzeményre vonatkoztatni, hogy nem lehet hitbizományi kisbirtokként lekötni olyan ingatlanokat, amelyeket oly jog terhel, amely az alapító szabad rendelkező jogát kizárja, vagy korlátozza. Ha a 735 sz. E. H.-ot Grosschmid szellemében akként értelmezzük, hogy a házastárs igénye a harmadik személy ellen a jogokat szempontjából egy jogosulatlan rendelkezés megtámadása, akkor valóban lehet így okoskodnunk, tény azonban, hogy a 84. § harmadik bekezdése a hitbizományi kisbirtok alapításának jóváhagyásához megkivánja annak kimutatását, hogy az alapító rendelkezés a kötelesrészre jogosultak kötelesrészhez való jogát nem sérti, holott, ha a 81. § második bekezdése a rendelkező jog korlátozása alatt a közszerzeményi igényt is értette volna, még inkább értenie kellett volna a kötelesrész iránti igényt is, akkor pedig felesleges lett volna a 84. § harmadik bekezdése.¹⁵

¹⁴ A 91. § első bekezdése a birtokelőd keresőképtelen leszármazóiról is szól és azok sorában, akiknek érvényesíthető tartási kötelezettsége a hitbizományi kisbirtokost a tartás alól felmenti, a házastársat is megemlíti. Ebből azt is lehetne következtetni, hogy ez a tartás az özvegyet esetleg még újabb férjhezmenetele esetén is megilleti. Ezt azonban kizártnak tartom ugyanakkor, amikor az alapító özvegyét csak megszorított özvegyi jog illeti.

¹⁵ Feltevésem szerint a közszerzemény kérdésének hallgatással mellőzése csak arra vezethető vissza, hogy a IV. fejezet a családi hitbizományra vonatkozó megfelelő rendelkezések utánképzésével készült, a családi hitbizománynál

Nincs a törvényben rendelkezés a hitvestársi öröklés esetéről sem. Ez azonban nem hiányosság. A 107. § a) pontja szerint ugyanis utódlásra hivatott várományos hiányában a hitbizományi kisbirtok jogi kötöttsége megszűnik. Ha tehát az alapító gyermekei utód hátrahagyása nélkül meghalnak, a jogi kötöttségnek az alapító halálával beálló megszűnése teret fog engedni a hitvestársi öröklésnek. Ha viszont valamely utód hal meg leszármazó nélkül, az, hogy a jogi kötöttség nem szűnik meg, annyit is jelent, hogy van olyan személy, aki mint ági örökös a hitvestársi öröklésnek akkor is elejét venné, ha a birtok nem lenne hitbizományi kisbirtokként lekötve.

A főbb vonásokban ismertetett jogszabályok szerint tehát a családi birtoknál tárgyalat kérdések nem valamennyien merülnek fel és amennyiben felmerülnek, a következőképpen alakulnak:

A 90. §-nak abból a rendelkezéséből, hogy a hitbizományi kisbirtok alapítására vonatkozó rendelkezés az alapító özvegyének megszorított mértékű özvegyi jogát nem sértheti, egyébként azonban a hitbizományi kisbirtok nem tartozik az örökgyó hagyatékához, egészen más következik, mint amit az oszthatatlan családi birtok esetére az 1920: XXXVI. t. c. 74. §-ának utolsó bekezdéséből levezettünk.

Az örökgyó özvegyét jogunk szerint az özvegyi jog a hagyatékon illeti, ha tehát az alapító tulajdonképpen hagyatékából a megszorított mértékű özvegyi jog kitelik, már nincs a hitbizományi kisbirtoknak ilyen természetű terhe. A hitbizományi kisbirtokkal szembeni tartási igénye tehát az alapító özvegyének inkább a vitézitelek esetére emlékeztet azzal a mindenesetre lényeges különbséggel, hogy az özvegy hitbizományi kisbirtok esetében ezt az igényét világosan jogképen gyakorolhatja.

A kiegészítő jelleg a birtokelőd özvegyének tartási igénye tekintetében még világosabban jut kifejezésre, bár nem ártott volna azok mellett, akikkel szemben a tartási igényét a birtokelőd özvegyének elsősorban kell érvényesíteni, az elhalt férj hagyatékát is

pedig a kötelesrész iránti igényről gondoskodni az elsősorban szóbajövő társadalmi rétegre figyelemmel feleslegesnek látszott. Pedig a 66. §-ban foglaltakhoz képest egyáltalában nincs kizárva, hogy olyan személy alapítson családi hitbizományt, ainek közszerző házastársa van. Hiszen a hazáért teljesített szolgálatokkal kimagasló érdemeket nemcsak nemes ember szerezhet és ily érdemeket nem is éppen csak „deáki módra“ lehet szerezni.

megemlíteni. Így sem lehet kétséges, hogy nincs az említett tartási igény érvényesítésének helye, ha a birtokelőd tulajdonképpen hagyatékán gyakorolt özvegyi jog az özvegy eltartására elegendő, hiszen ilyenkor az özvegy az özvegyi jog tényleges gyakorlásával megfelelő jövedelemhez jut, a jövedelemre pedig a § utal.

Természetesen az is lehetséges, hogy éppen a hitbizományi kisbirtokos a birtokelőd özvegyével, mint édesanyjával szemben a törvény értelmében eltartásra lesz köteles. Ebben az esetben az a furcsaság fog előállni, hogy a hitbizományi kisbirtokos éppen akkor lesz köteles az édesanyjának a hitbizományi kisbirtok viszonyaihoz mért tartást szolgáltatni, ha tőle az anya eltartásban nem részesülhet. Ez a furcsa következtetés nem lenne levonható, ha a 91. § világosabban kifejezné, hogy az a kötelezettség, amelyről szól, az alvagyont terhelő szolgáltatás.

Nem világos, hogy mit jelent az „eltartásban nem részesülhet“ kifejezés. Elég-e, hogy az özvegy a természetbeni tartást az összeférhetetlen rokon háztartásában nem köteles igénybe venni, vagy éppen a megítélt tartási járadék behajtásának sikertelen megkísérlése szükséges? A törvény szövegével összeférő és leginkább méltányos megoldásnak látszik, hogy a többi kötelezettek részéről a tartás kiszolgáltatásának a pusztá megtagadása elegendő alapot szolgáltat a hitbizományi kisbirtokossal szembeni igény megnyílására.

Ennek a megoldásnak egy nehézsége van, nevezetesen, hogy a 91. § szövegezése megnehezíti a hitbizományi kisbirtokosnak a visszkérését azzal az eltartásra szorítható rokonnal szemben, akitől — a kötelességének megszegése folytán — az özvegy eltartásban nem részesülhet. A szöveg szerint ugyanis ilyenkor a hitbizományi kisbirtokos már a saját tartási kötelezettségét teljesítené és nem más helyett szolgáltatna.

Mégis az említett megoldást kell magamévá tennem, mert nem tekinthetem véletlennek, hogy a törvény szövege a Mt. 228. §-ának második bekezdésétől eltér. Ez a bekezdés így szól: „Eltartásra köteles és arra szorítható ivadék *hiányában* az eltartás az elődök kötelessége.“ A törvény pedig egyenesen arról az esetről, vagy arról az esetről is látszik szólani, amikor *van* eltartásra köteles és arra szorítható rokon, de attól az özvegy eltartásban nem részesülhet.

Az alapító halálakor megállapítható közszerzeményi igény anyagi jogi fennmaradását, a vitézi telekkel kapcsolatban kifejtet-

tekkel összhangban, a hitbizományi kisbirtok tekintetében is kétségtelennek tartom, sőt itt még egyszerűbb a helyzet, mert nincs államra hárulás. Annak, a 90. §-ból már idézett, kijelentése, hogy a hitbizományi kisbirtok nem tartozik az örökhagyó hagyatékához, nem intézi el a közszerzeményi igény sorsát, hiszen az alapító közszerző özvegye is éppen azt akarja, hogy ami őt közszerzemény címén illeti, ne alkosson hagyatékot.

Marad tehát itt is az a kérdés, hogy mennyiben akadályozza meg az anyagi jog szerint fennálló közszerzeményi igény érvényesítését a hitbizományi kisbirtok jogi kötöttsége.

Ebből a szempontból jelentős a 100. §, amely a jelzálogjoggal biztosított és a kezelésből folyó követeléseken kívül „a hitbizományi kisbirtokos ellen fennálló *személyes* követelések“ behajtását korlátozza. De vajjon a közszerzeményi részesedés kiadása iránti igény személyes követelés-e és a hitbizományi kisbirtokos ellen áll-e fenn?

Grosschmid családjogi javaslatának indokolása megállapítja, hogy az a kérdés, vajjon a közösség megszűntével előálló igény dologi, avagy kötelmi eldöntve nincsen, sőt felvetve sincsen fennálló jogunkban. Ő maga azon az alapon foglal állást — a természetben megosztás előtérbe helyezése ellenére is — a kötelmi jog mellett, mert közszerzemény címén a házastárs csak adósságtól mentes (tisztá) illetőséget kaphat, minek folytán „merő lehetetlenség a dologi átszállást alapul venni.“¹⁶ Ezt az állásfoglalást utóbb a fennálló jog szempontjából a bírói gyakorlat is igazolta.¹⁷

Ha tehát a közszerzeményi igény olyan követelés is, amely a szerzeményi közösségnek a férj halálával bekövetkezett megszűnése esetében, az örökösök részéről, mint az örökhagyó tartozása teljesítendő, nem lehet kétséges, hogy arra szószerinti értelme szerint a törvény 100. §-a vonatkozni kíván.

Csak hogy nem szabad felelnünk, hogy a már ismételt idézett 735. sz. E. H. szerint a közszerzeményért még a megajándékozottak is felelősek, pedig az csak igazán kétségtelen, hogy az egyébként érvényes ajándékozással a vagyontárgy kiesik annak a vagyonnak a keretéből, amellyel az adós személyes kötelezettségeiért felelős.

¹⁶ Magánjogi tanulmányok II. 880. l.

¹⁷ „A közszerzeményi jog a vagyonjog körébe tartozik és mint ilyen, nem öröklési, hanem kötelmi jogi természetű (Kuria 22881904. — Staud: Magyar magánjog. 78. l.

Ha tehát a Grosschmid-féle konstrukciót véve alapul, a közszerzemény iránti igény annyira erős, hogy a maga útjából még a tulajdonváltást előidéző ajándékozást is félretolja, azt az erőt is tulajdonítanunk kell neki, hogy az idegen vagyonba áttólásnál, ebből a szempontból kevesebbet jelentő hitbizományi kisbirtokot alapító ügyletet is elhárítsa. Nem arról van tehát szó, hogy a közszerzeményi követelés kivételt alkotna a 100. § rendelkezése alól, hiszen ilyen kivételt a törvény nem ismer, hanem azt, hogy a közszerzeményi igénnyel szemben maga az alapító ügylet nem lesz hatályos és lényegileg a 100. § alkalmazására nem kerülhet sor.

Grosschmid a családjogi javaslatának 68. §-át, amely a megajándékozottaknak a közszerzeményért való felelősségét kimondja, azon fennálló jogelvből látja levezethetőnek, amely szerint a megajándékozott az ajándékozó ajándékozaskori hitelezői irányában felelősséggel tartozik.¹⁸ Ha pedig a közszerzeményért való felelősség az említett általánosabb jogelv speciális megnyilatkozása, a fent kifejtettekkel szemben azt lehetne ellenvetni, hogy hiszen akkor a hitbizományi kisbirtok alapítását nemcsak a közszerző házastárssal szemben, hanem minden hitelezővel szemben hatálytalannak kell tekinteni.

Igénytelen véleményem szerint, ez az *alapításkori hitelezők* szempontjából nem is lehet máskép. A törvény semmiképpen nem nyújthat segítséget a hitelezők kijátszására. Az ajándékozó adós legalább maga is lemond elajándékozott javainak élvezéséről. Az az adós pedig, aki hitbizományi kisbirtokot alapít, továbbra is a birtok élvezetében marad. Ha a jog a hitelezőket rászabadítja az idegen, jóhiszemű megajándékozottakra, nem építhet leronthatatlan védőbástyát az önajándékozó körül sem.¹⁹

A személyes követelések behajtásának a tiszta jövedelemre korlátozása és még ezen is hátrányos rangsorban és csak subsidiáriusan²⁰ való megengedése tulajdonképpen csak az alapítás után keletkező követelésekre fog érvényesülni.

Nem valószínű egyébként, hogy az eladósodott ember hitbizományi kisbirtokot alapíthasson, hiszen a törvény 81. §-ának

¹⁸ I. m. II. 886. I.

¹⁹ Azt hiszem, nem lehet kétséges, hogy az alapító ügyletet adott esetben az alapító elleni csődben is meg lehet támadni.

²⁰ Arra az esetre, ha a hitbizományi kisbirtokos egyéb vagyonából való behajtás sikertelenül kíséreltetett meg.

második bekezdése kizárja jelzálogjoggal terhelt ingatlan lekötését.²¹ Mégis le kell vonnom a kifejtett konzekvenciát is, mert éppen a közszerző feleség lesz az a „hitelező“, akinek közszerzeményi igénye a 41. sz. T. Ü. H.-hoz képest jelzálogjoggal nem lesz biztosítva és akinek védtelenül hagyását semmiképpen sem gondoltam a törvény intencióival összhangba hozhatónak.

Ha az említett igény gyakorlása folytán a hitbizományi kisbirtok megosztásra kerül, a 105. §. értelmében természetesen az új leltárba már csak az utód kezén megmaradó rész fog kerülni. Ha ez a rendeltetésének többé nem felel meg, a 107. §. c. pontjában illetőleg a 109. §-ban szabályozott feloldásnak lesz helye.

Éppen a kifejtettekből folyik az is, hogy a közszerzeményi igényt elsősorban a hitbizományi birtokon kívül eső hagyatéki vagyonból kell az örökösök rovására kielégíteni és a hitbizományi kisbirtokra csak az egyéb vagyon elégtelensége esetében kerülhet sor.²²

A hitbizományi kisbirtok ezt a minőségét megtartva, sohasem szállhat át a házastársra, mint házastársra, mert a törvény 77. §-ában szabályozott utódlási rendben a feleség nem szerepel, sőt a 82. §. még azt is kizárja, hogy az alapító okiratban olyan öröklési rend legyen megállapítva, amely lehetővé teszi a feleség utódlását.²³

F) Az 1933. szeptember 29-i német *Erbhofgesetzben* a feleség jogállása sokkal körültekintőbb szabályozást nyert, mint a mi hasonló jogszabályainkban. Természetesen az összehasonlítást megnehezíti, hogy a német általános magánjog, mind a házassági vagyonjog, mind a hitvestárs örökjogi jogállása tekintetében lényegesen eltér a magyar jogtól.

A tüzetesebb szabályozás ellenére is a házastárs jogállása tette szükségessé, hogy átmenetileg a törvény egyik lényeges rendelkezését a végrehajtás során áttörjék.

Az eredeti elgondolás az volt, hogy külön alapítási actus

²¹ Erősebb védelem a vitézitek tekintetében szabályozott hirdetményi eljárás, amihez hasonlót a hatósági jóváhagyás előtt esetleg az 1936: XI. t. c végrehajtási rendelete is létesíthet.

²² Hogy ez a megoldás mennyiben eredményezheti a kötelesrész sérelmét és a sérelem miképpen orvosolható, arról később lesz szó.

²³ Rokonok házassága esetében átszállhat azonban a hitbizományi kisbirtok a feleségre pl. mint a birtokelőd unokatestvérére.

nélkül minden olyan birtok automatikusan Erbhoffá lesz, amely a törvényben az Erbhof minőséghez megkívánt előfeltételeknek megfelel, vagy megfelelővé válik. A tárgyi előfeltétel, hogy a birtok 125 hektárnál ne legyen nagyobb és legalább olyan nagy legyen, hogy egy családot a piactól és az általános gazdasági helyzetből függetlenül képes legyen élelmezéssel és ruházattal ellátni, valamint a gazdálkodás folytonosságát biztosítani. Személyi előfeltétel, hogy a birtok „bauernfähig“²⁴ természetes személynek, mint egyedüli tulajdonosnak a tulajdonában álljon, aki maga gazdálkodik. Az Erbhof jegyzékbevétele csak deklaratorius jellegű. Az Erbhofot el is lehet vonni (Abmeierung), ha a birtokos a közösséggel szembeni kötelességeit megsérti. Az elvonás rendszerint nem a tulajdon, hanem csak a birtok és a haszonélvezet elvonásában jelentkezik.

Az Erbhof elvileg elidegeníthetetlen, sem meg nem terhelhető sem arra végrehajtást nem lehet vezetni. Az elidegenítést és megterhelést mégis az Anerbengericht fontos okból megengedheti. Az Anerbengericht szabadon mérlegeli, hogy fontos ok kívánja-e meg a tervezett ügyletet.

Az Erbhof oszthatatlanul száll át az Anerbere. Azokat, akik az Erbhofban utódok lehetnek, a törvény a rokonsági fok és nem szerint hat csoportba sorozza. A finem elsőbbségben részesül (a fiú gyermek az első, a leánygyermek csak a negyedik csoportban szerepel.) Ellenkező helyi szokás hiányában nem az elsőszülött, hanem az utolsó szülött van kedvezményezve. Az özvegy általában nem lehet Anerbe és jogállása lényegileg a következőképpen alakul:

a.) A kötelesrész helyett tartás illeti (Altenteil), de csak akkor, ha a férj halálával megszűnt érvényes házasságban élt, a férje után a szabad vagyonban örökölné, illetőleg a hagyatékából kötelesrész illetné, lemond az egyéb (allodiális) vagyonban való részesedésről és saját vagyonából nem tudja magát eltartani. Nem kell lemondani a házastársi vagyonszösségbe behozott vagyon megtérítése iránti követelésről, amit hagyatéki teherként kell kielégíteni. Az Altenteil érvényesítése esetében sem kell lemondani a férj által javára, mint harmadik személy javára kötött szerződésből eredő követelésekről, pl. az őt illető életbiztosítási összegről.

b.) A férj hagyományként az Erbhof haszonélvezetét rendel-

²⁴ „Bauernfähig“, aki 1.) német állampolgár; 2.) német, vagy rokonságtól származik; 3.) becsülésreméltó; 4.) gazdálkodásra alkalmas; 5.) nincs gondnokság alá helyezve.

heti az özvegynek, de ez a haszonélvezet nem tarthat tovább az Anerbe 30 éves koránál, ha ez az örökhagyó gyermeke. Emellett végrendelet nélkül is érvényesülnek az özvegy szülői joga és az ebből folyó következmények.

c.) Arra az esetre, ha a hat csoport egyikében sincs Anerbe, a férj ilyenként a feleségét is kijelölheti. Ha a férj nem alkotott végrendeletet, ilyen intézkedést a Reichsbauernführer is tehet.

Abmeierung esetében a birtoklást és haszonélvezetet a feleségnek is juttathatja a hatóság.

Az Erbhof minőségnek az az előfeltétele, hogy a birtok ne legyen közös tulajdon, a gyakorlatban azt eredményezte volna, hogy a férj és feleség közösségében álló birtokok nem váltak volna Erbhoffá, pedig a vagyonszösségi rendszer éppen az érdekelt néprétegben nagyon el van terjedve. Éppen ezért a törvény végrehajtási rendelete az u. n. házastársi Erbhofot is bevezette.

Házastársi Erbhof az a birtok, amely a törvény életbelépésekor a házaspárt, vagy az egyik házastárs halála után az életbenmaradt házastársat és a leszármazókat közösen illeti.

A közösségnek akár a házasság felbontásával, akár egyéb okból beálló megszűnése esetére a törvény az egy kézben egyesítésre törekszik. Ha az utóbb Erbhoffá vált birtokot a közösségbe az egyik házaspár hozta be, őt illeti meg az átvételhez való jog. Ha több birtokot kezeltek együtt, megtörténik a szétválasztás, de az egyes birtokok — amennyiben az előfeltételeknek megfelelnek — ismét Erbhoffá válnak.

Az Anerbét házastársi Erbhof esetében a házastársak közös végrendelettel, vagy örökösödési szerződéssel jelölhetik ki, de csak azok közül, akik valamelyikük után a törvény értelmében is utódlásra vannak hivatva. Ha nincs végintézkedés, a feleség halála után az egész Erbhofban a férj lesz az utód, ha azonban a férj hal meg előbb, az ő utána utódlásra jogosult Anerbere száll az Erbhof, anélkül, hogy a feleség a maga része értékének a megtérítését követelhetné. Az özvegyet pedig ilyenkor az utód 25 éves koráig a törvénynél fogva illeti meg a haszonélvezeti jog, de végintézkedéssel még ez is elvonható tőle.

A német Erbhofgesetz-szabályozásnak ebből a csupán lényegre szorító ismertetéséből²⁵ kitűnően is — a feleség érdekei irányá-

²⁵ A részletek tekintetében 1. Stoll: Deutsches Bauernrecht és Gülland: Das Reichserbhofenrecht c. (1935) műveket, amelyekből a közölteket összeállítottam.

ban meglehetősen kevés kíméletet tanusítva, de következetesen és átgondoltan tört a maga célja felé.

A céltudatos szabályozásának a feleség szempontjából mutatókövetkezményei azonban kell, hogy gondolkozóba ejtsék a törzsöröklés híveit. Hiszen nálunk a feleség jogállásának alapgon-
dolatát még mindég Werbőczynek a következő szavai fejezik ki a leghívebben: „Mert habár a férj az asszonynak és az asszony a férjnek vérségi származás szerint nem testvére és nem tartjuk annak, mégis a testi egység és kapocsnál fogva többnek tekintjük őt. Mert már az evangélium tanúsága szerint is: nem két, hanem egy testet tesznek ők; a testvér pedig más test.“ (I. r. 48. c. 1. §.)

Úgy vélem az eddig tárgyalatból eléggé kitűnik, hogy a birtokegység megóvására irányadó öröklési rend keretében vagy ezt a régi különlegesen magyar és szép gondolatot kell feláldozni, vagy a különleges öröklési rendek céljának megvalósulását kell a házastársi igények épségben tartásával kockára tenni.²⁶

A szombathelyi kamara közgyűlése.

A szombathelyi kir. közjegyzői kamara évi rendes közgyűlését ez évi október 25 napján tartotta meg. Az ülést *Pottyondy Béla* dr. kamarai elnök vezette s azon jelen voltak még: *Bárdió Ferenc* dr. szombathelyi, *Belcsák Sándor* dr. komáromi, *Botka László* dr. vasvári, *Cselley Kálmán* dr. magyaróvári, *Cseresnyés Jenő* dr. zirci, *Gallus Sándor* dr. soproni, *Halik Miksa* dr. kőszegi, *Hanny Tódor* dr. győri, *Isoó Viktor* dr. csornai, *Kiss Aurél* dr. győri, *Konkoly Thege Sándor* dr. pápai, *Magyary Ferenc* dr. balatonfüredi, *Östör Lajos* dr. soproni, *Paár Lajos* dr. tatai, *Rácz Oszkár* dr. enyingi, *Roth Aurél* dr. tapolcai, *Samassa János* dr. zalaegerszegi, *Szily Kálmán* dr. győri, *Takács Jenő* dr. sümegi, *Tamásfalvy Thury Géza* dr. csepregi, *Telman Sándor* dr. zalaegerszegi, *vitéz Uray László* dr. kapuvári, *Zakariás János* dr. devecseri és *Zimmermann Artur* dr. körmendi közjegyzők. *Weidlich Lajos* dr. kir. közjegyzőhelyettes és *Buday Ferenc* dr. kir. közjegyzőjelölt.

Pottyondy Béla dr. a közgyűlést megnyitó beszédében megállapította, hogy a közjegyzők existenciális helyzete évről-évre

²⁶ A leszármazók egymásközi jogállásának kérdéseit más alkalommal fogom tárgyalás alá venni.

rosszabbodik egyrészt az ország gazdasági helyzetének súlyos állapota miatt, másrészt és főleg úgy a közjegyzői, mint az ügyvédi kar részéről már sokszor és igen nyomatékos formában panasz tárgyává tett az összes utódállamokban immár megszüntetett, Magyarországon azonban évről-évre mindinkább terjeszkedő s a hivatásos gyakorlati jogászságot a kereseti alkalmaktól egyre jobban megfosztó jegyzői magánmunkálatok következtében. A közjegyzői kar ezidőszereint még súlyosabb időknek néz elébe azért, hogy hivatalos helyen a korhatár kérdését felvetették. „Ez a veszedelem — folytatja tovább az elnöki megnyitó — azonban nem csak a nyugdíjazandó öreg közjegyzőket fenyegeti, hanem az egész közjegyzői kart is, amennyiben illetékes helyen nyert értesülés szerint, nehogy az öreg közjegyzőket koldustarisznyával kelljen útnak indítani és mivel nyugdíjintézetünk jelenlegi szabályzata szerint az nem fizethet ki öregségi nyugdíjakat, a kormány úgy tervezi a nyugdíjba küldendő öreg közjegyzők anyagi helyzetét biztosítani, hogy mindegyik közjegyző tartozik a hagyaték tárgyalási díjakból egy bizonyos, csak későbbben percentualiter megállapítandó összeget egy létesítendő alapba befizetni, amely alap ha nem volna elégséges a nyugdíjazandó öreg közjegyzők anyagi existenciájának megfelelő biztosítására, úgy a kormány gondoskodni fog ezen alapnak szükségessé váló kiegészítéséről“. A korhatár kérdésében különben, amennyiben annak megvalósítása elkerülhetetlennek mutatkoznék, készséggel osztja *Pottyondy Béla* dr. is a kamaraközi értekezlet álláspontját, mely szerint a jelenleg működő közjegyzők csupán 40 évi működés, illetve csupán 75. életévük betöltése után küldhetők nyugdíjba.

Megemlékezik ezután az elnök arról, hogy az új kormány megalakulásakor az igazságügyminiszteri tárcát ismét *Lázár Andor* dr. tartotta meg, aki általánosságban s különösen pedig a közjegyzői állásokra való kinevezéseknél a közjegyzői kar érdeke és a helyettesi kar igényei tekintetében megértő jóindulatot tanusított. Megemlékezik a továbbiakban az elnök *Hódmezővásárhely* város törvényhatósági bizottságának arról az ismert határozatáról, amelyet a közjegyzői díjak számításánál csupán a tiszta hagyatéki érték figyelembe vétele és az örökösödési bizonyítványnak közjegyzői hatáskörből való kivonása tárgyában hoztak. Előadja erre vonatkozólag, hogy a maga részéről *Vas vármegye* törvényhatóságánál kieszközölte azt, hogy e felett a határozat, illetve az ezzel kapcsolatos megkeresés felett napirendre tértek.

A kereseti adó megállapításánál több adóhivatal, illetve hatóság változatlanul és arra való tekintet nélkül, hogy a díjak befolytak-e vagy sem, alapul veszi a hagyaték tárgyalási díjakról a járásbírók által készített kimutatásokat. Ez a szabály és jogtalan eljárás eredményezi azt, hogy igen sok közjegyzővel szemben aránytalan és igazságtalan adómegállapítások eszközöltek. Ezzel a kérdéssel különben a szegedi kamara idei közgyűlésén is foglalkoztak s e tárgyban azt a határozatot hozták, hogy az ügyet az országos kongresszus elé viszik. Pottyondy elnök a maga részéről a kérdést a legközelebbi kamaraközi értekezlet napirendjére találná célszerűbben kitűzhetőnek.*

A helyeslő tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után *Weidlich* Lajos dr. olvasta fel a *Botka* László dr. titkár készítette évi jelentést, amely bevezető részében megemlékezik Gömbös Gyula miniszterelnök elhalálzásáról s azokról a súlyos válságos állapotokról, amelyek majdnem az egész világon bizonytalanná teszik az emberiség helyzetét s amelyekből következően kevés remény van arra, hogy a világháború tanulságait komolyan leszűrve, békés megállapodásokban egyesüljön az egész civilizált emberiség. A jelentés folytatolagos része a következő: „Ha seregszemlét tartunk az elmúlt kamarai évben a közjegyzői intézményt s általában véve a magyar jogéletet közelebből érintő vonatkozások fölött, meg kell állapítani, hogy ez eseményekben igen változatos és gazdag volt. Megvallom, hogy ez alkalommal új mondanivaló nem igen van, hisz a mi hűséges és lelkiismeretes informátorunk a közjegyzői közlöny mindenkor a legalaposabban tájékoztat bennünket az aktuális kérdésekről és eseményekről s megragadom ezt az alkalmat arra is, hogy őszinte hálaikat és elismerésünket fejezzük ki azok iránt, akik közlönyünk szerkesztését önzetlenséggel fáradságot nem kímélve intézik s ugyanez az elismerés megilleti azokat is, akik tartalmas közleményeikkel és cikkeikkel hozzájárultak ahhoz, hogy közlönyünk nemcsak a közjegyzői karnak, hanem a jogi társadalom szélesebb köreinek is jelentős tényezőjévé vált. A közlönyünk megbecsülését tanúsítja az a körülmény is, hogy nemcsak a karunkhoz tartozók, hanem a jogásztársadalom más

* Megjegyezni kívánjuk, hogy ebben a számban közöljük közigazgatási bíróság e tárgyban hozott határozatát, amely természetesen az alsófokú adó-kivető hatóságokat is kötelező arra a helyes álláspontra helyezkedik, hogy csupán a tényleg befolyt díjak képezhetik a kereseti adó kivetésének alapját. Ezzel a határozattal a kérdés további tárgyalásának szüksége esett. (Szerk.)

illusztris tagjai is, így ügyészek, bírák, ügyvédek, egyetemi tanárok, is szívesen veszik igénybe lapunk hasábjait.“

A jogalkotás terén megemlékezik a jelentés a tagosítás és birtokrendezés új szabályait megállapító 34700/1935. I. M. számú rendeletről, a kereskedelmi cégek jogutódlása tárgyában kiadott 3155/1935. I. M. számú rendeletről, a közjegyzői fegyelmi eljárást módosító 1936. évi III. t. cikkről, a családi hitbizományi kisbirtokokról szóló 1936. évi XVI. t. cikkről s más a közjegyzői gyakorlatot érintő újabb rendeletekről.

Az ügyvédi rendtartás reformjával kapcsolatosan megemlékezik a jelentés az igazságügyminiszternek arról az igazságügyi tárca költségvetésének tárgyalásakor tett kijelentéséről, amely szerint az ügyvédi rendtartás reformjával kapcsolatosan a közjegyzői rendtartás reformját is meg fogja valósítani. Hogy ebben az irányban milyen lépések történtek, arról illetékes helyről kijelentés még nem hangzott el, bizik azonban a jelentés az igazságügyminiszternek a közjegyzői karral szemben tanúsított jóindulatában, amellyel az intézmény fontosságát felismerve, annak megfelelő és modern keretek közé való helyezését minél előbb keresztül fogja vinni. A közjegyzői korhatár kérdésével a jelentés is foglalkozik, megállapítván mindekelőtt, hogy az emberi dolgok irányításánál úgy a fiatalabb korral járó lendületre, mint az előrehaladott korral járó higgadt mérlegelésre szükség van. A kettő nem állítható egymással szembe, csakis egymás mellé. A közjegyzői működés keretében nagy tapintatra, életismeretre és tapasztalatokra van szükség, amely tulajdonságok inkább az előrehaladottabb életkorral járnak együtt s így, ha csupán minden másirányú szelekció nélkül, bizonyos életkor elérése alapján állítanának fel a közjegyzői működést illetően sorompót, a kar igen sok kiváló tagját veszítené el, ami az intézményre is káros visszahatással volna. Utal a korhatár kérdésében a jelentés arra, hogy ahol tényleg testi vagy szellemi alkalmatlanság forog fenn, ott a működés megszüntetése valóban indokolt, erre azonban a jelenleg fennálló szabályok is megfelelő módot nyújtanak. Reméli a jelentés, hogy a korhatár kérdésének indokolatlan előtérbe kerüléséből a karra és az intézményre kár háramlani nem fog s az illetékesek részéről megfelelő, bölcs mérlegeléssel csupán az alkalmas eszközök fognak igénybe vétetni.

A jegyzői magánmunkálatok kérdését tárgyalja ezután a jelentés s e részben azokat az adatokat sorolja fel s a kérdést abba

a megvilágításba helyezi, amint ezt Botka László dr. tollából származó, e közlőny mult számában közzétett közlemény tartalmazza.

A következőkben a személyi változásokról emlékezik meg a jelentés, majd megállapítja, hogy a kamara területén 27 közjegyző, 9 helyettes és 6 jelölt működik. Az elmúlt évben 458 darab beadvány érkezett a kamarához, amelyeket mind elintézték. Panaszt csak egy közjegyző ellen emeltek, a választmány azonban ebben is jogerősen megszüntette az eljárást. Az 1935. évi ügyforgalmi és tevékenységi kimutatások összesített adatait terjeszti elő a jelentés. Ezeket az adatokat a debreceni kamara évi közgyűléséről szóló, e közlőny ez évi szeptemberi számában megjelent tudósításban már közöltük.

A kamara ügyiratai és könyvei 1875. évtől kezdve a szombathelyi járásbiróság irattárában voltak elhelyezve. A kamara a jelentés szerint még augusztus hó elsejétől kezdve külön helyiséget bérelt s ott helyezte el a kamarai ügyiratokat, évek szerint csoportosítva irattári szekrényben, a kamarai ügykönyveket, személyi táblázatokat s egyéb fontosabb okiratokat pedig tűzmentes vaszekrényben. Ezt a helyiséget a kamara megfelelő butodarabokkal is ellátta úgy, hogy a kamara most már saját külön helyiségében működik. A számvizsgálók által átvizsgált pénztárkönyv szerint az elmúlt évben a kamara bevétele 4302 P. 35 f. volt, a kiadás 3968 P. 34 f. s így az egyenleg 334 P. 01 f. A kamara vagyonát képezi az új kamarai helyiség berendezésén kívül 1676 pengő betétösszeg és a kamarai segélyalpból a kamarai tagoknak kikölcsönzött, ezidőszerint 1747 pengőt kitevő adóslevélen alapuló követelés.

A kamarai, illetve a titkári jelentéshez többen hozzászóltak s ezekután a jelentéseket, a tagsági díjnak 50 pengőben való megállapítására vonatkozó javaslatot, a közgyűlés egyhangulag elfogadta. Ugyancsak elfogadták a zárószámadást, a számvizsgálói jelentést és a költségvetést is.

A közgyűlés tárgysorozatának utolsó pontjaként foganasított választások rendjén elnökké választották újból Pottyondi Béla dr. szombathelyi, választmányi tagokká Hanny Tódor dr. győri, Halik Miksa dr. kőszegi, Konkoly-Thege Sándor dr. pápai, Magyar Ferenc dr. vasvári, Telman Sándor dr. zalaegerszegi és Zimmermann Arthúr dr. körmendi kir. közjegyzőket.

Közlemények.

Kinevezések. Az igazságügyminiszter a Monoray Jenő elhaláozásával megüresedett hatvani állásra *Kasza* László dr. marcali kir. közjegyzőhelyettest, a vitéz Durkó Sándor dr. elhaláozásával megüresedett veszprémi állásra *Weidlich* Lajos dr. szentgotthárdi kir. közjegyzőhelyettest, a Magyar Ferenc dr. áthelyezésével megüresedett balatonfüredi állásra *Nagy* Béla dr. balatonfüredi ügyvédet, a *Jedlicska* Béla dr. elhaláozásával megüresedett szentgotthárdi állásra *König* Sándor dr. szentgotthárdi ügyvédet, a *Káldi* Gyula dr. elhaláozásával megüresedett szekszárdi állásra vitéz *László* Béla dr. debreceni kir. közjegyzőhelyettest kir. közjegyzőkke nevezte ki.

Áthelyezés. Az igazságügyminiszter vitéz *László* Béla dr. szekszárdi kir. közjegyzőt saját kérelmére Debrecenbe, a *Lintner* Sándor dr. lemondásával megüresedett állásra helyezte át.

Halálozás. *Tóth* Lajos dr. felsőházi tag, a debreceni egyetemen a magánjog rendes tanára, Debrecenben november hó 24.-én meghalt. *Tóth* Lajos dr. a magyar magánjognak országos hírű tudósa volt. Szorgalmas irodalmi tevékenységet fejtett ki s a magánjog körébe vágó szakmunkái a magyar jogtudományi irodalom kiváló értékei közé tartoznak. Két kitűnő dolgozata a *Kir. Közjegyzők Közlőny*e hasábjain is megjelent. Ezek: „A szent korona öröklésének kérdéséhez“ amely az 1933. évfolyam 7. számának és „Magánjogunk kodifikációjának kérdéséhez“ amely az 1934. évi jubiláris számnak szolgált kiváló díszétül.

A nyugdíjintézet intézőbizottságának ülése. A kir. közjegyzők és közjegyzőjelöltek nyugdíjintézetének intézőbizottsága Budapesten ez évi november hó 20. napján *Fekete* László dr. kir. közjegyző irodájában és az ő elnöklete alatt ülést tartott, amelyen folyó ügyeket intézték el. Így többek között elhatározták, hogy az állandó döntő bíróság két legutóbbi, sérelmesnek tartott határozata ellen újrafelvételi kérelmet terjesztenek elő.

A budapesti kamara társas vacsorája. A december 8-iki ünnepnapra való tekintettel a budapesti kamara decemberi társasvacsoráját december hó harmadik keddjén, 15-én fogja a szokott helyen, az Országos Kaszinó földszinti éttermében megtartani. A következő hónapokban a társas vacsorákat a rendes helyen és időben fogják megtartani.

A hagyatékátadás eljárás jogi akadályai. Örökösödési eljárásunk életbeléptetése óta eltelt hosszú idő után egyben-másban kiegészítésre szorul. — A jogélet változásainak megfelelő kiegészítés az 1927: IV. t. c. novelláris intézkedéseivel megtörtént. Mindamellett még ma is aránylag gyakran merülnek fel olyan rendkívülinek nevezhető jogesetek, amelyeknek megoldása akadályokba ütközik eljárásjogunknak azokon a pontjain, ahol az Örökösödési eljárás szabályait a Polgári perrendtartás megfelelő törvényszakasaival kell kiegészíteni. Legfőképpen a hagyatékátadó végzés körül tapasztalható nem egyszer, hogy a célszerűségnek és az ügy érdemi elintézésének legmegfelelőbb megoldás csak nagy jóakarattal és az eljárási szabályok némileg liberális alkalmazásával érhető el, ha erre egyáltalán mód kínálkozik. Polgári perrendtartásunk tervbevett novelláris módosítása adja hozzá az aktualitást, hogy ezekkel az eljárásjogi nehézségekkel most foglalkozunk. Az alábbiakban néhány gyakorlati jogesetet ismertetek, melyre nehéz találni félreérthetetlen és teljesen kielégítő rendelkezést eljárásjogunkban.

1. *Jogerős hagyatékátadó végzés helyesbítése.* A hagyatékátadó végzés jogerőre emelkedése után kétséget kizáró módon beigazolódnak, hogy tévesen történt az átadás. Ilyen esetek merültek fel:

a) Utólag jelentkezik egy örökös, kinek létezéséről az eljárás során senkinek sem volt tudomása, vagy később kerül elő végrendelet, amelynek érvényét nem vonják kétségbe a többi érdekeltek:

b) Megtörtént, hogy az örökhagyóval azonos nevű más tulajdonos ingatlanát leltározták és adták át a jóhiszemű tájékozatlan örökösöknek hagyatékként.

c) A jegyzőkönyvbe helyesen foglalt megegyezéstől eltérő, hibás átadó végzések kerültek kibocsátásra.

d) Előfordult, hogy a hagyaték átadásának idején életbenlevőnek vélt örököszt utóbb holtaknyilvánították és vélelmezhető halála ideje korábbra esett, mint az örökhagyó halála, tehát reá nézve az örökség nem nyílt meg.

Kérdés, hogy mindezekben és hasonló esetekben van-e rá lehetőség, hogy a közjegyző és a hagyatéki bíróság közbenjötté mellett legyen a hiba helyrehozva, vagy mindenképen az örökösödési eljárástól függetlenül a törvény rendes útjára kell terelni a téves hagyatékátadás eredményének helyesbítését.

Nem kétséges, hogy az örökösöknek feltétlenül az az érdekük, hogy a történt tévedés megnyugtató hatósági megállapítás után, mindegyikük kellő felvilágosításával és lehetőleg költség nélkül küszöböltessék ki. Az eljáró közjegyzőnek pedig mondhatnánk, munkája becsületét érinti, hogy bár ő maga nem is okozta a tévedést, mégis közreműködjek a szükségessé vált helyesbítő eljárásban akkor is, ha ezért semmiféle díjazás nem jár, nehogy végzett munkáját tájékozatlan, vagy rosszindulatu bírálat érje.

Kétségtelen, hogy az 1894: XVI. t. c. az eljárás megújításáról nem rendelkezik, a perrendtartásnak perújításra vonatkozó intézménye az örökösödési eljárásra nem terjeszthető ki. A 89. §. szószerinti értelméből az következtethető, hogy az eljárás jogerős befejezése után fellépők igényeiket csak a törvény rendes útján érvényesíthetik. (Igy Telman: Örökösödési eljárás, 326 o. II. jegyzet.) Az is bizonyos, hogy a Pp. 408. és 409. §-aiban a bírói határozatok kiigazítására és kiegészítésére megállapított rendelkezések időhatárt szabnak és az általunk felhozott esetekre már emiatt is nehezen volnának alkalmazhatók. Viszont azonban az sem vitás, hogy a hagyatékátadó végzésnek csupán deklaratív jellege van és tehát a benne kifejezett jog még nem *res iudicata*. Olyan értelemben tehát nincs anyagi jogereje, mint a jogerős ítéletnek. Annyiban mindenesetre kötve van a hagyatéki bíróság jogerős átadó végzéséhez, hogy az összes érdekeltek beleegyezése nélkül már nem változtathat rajta, még ha nyilvánvaló is a benne foglalt tévedés. Hogy azonban az érdekeltek egyező kérelme alapján ne lehetne a hibát konstatálni és helyrehozni a hagyatéki bíróság újabb határozatával, arra kifejezett tilalom sem áll fenn.

A legalkalmasabb megoldás szerintem, ha úgy, mint amikor az örökösödési eljárás befejezése után még át nem adott hagyatéki vagyon kerül elő, a helyesbítésre szoruló ügyekben is a hagyatéki bíróság póteljárást rendel el. Ha azután a felek meghallgatásával a tényállás teljesen tisztázódik, egybehangzóan elismerik a tévedést és hozzájárulnak a helyesbítéshez, feltéve természetesen, hogy az eljáráson kívül álló harmadik személy esetleges jogszerzése sem állja ennek útját, akkor a hagyatéki bíróság újabb végzéssel a történt hiba konstatálása mellett megfelelően módosítja korábbi végzését. A legtöbb hagyatéki referens tapasztalatom szerint ezt az elintézését választja, mint legrövidebb és a cél elérésére leginkább megfelelő utat. Tudok azonban olyan esetről is, amikor az örökösök egyezően előterjesztett kérelmét elutasítva megtagadta

a hagyatéki bíróság a nyilvánvalóan téves hagyatékátadó végzés megváltoztatását azzal az indokolással, hogy jogerős hagyatékadó végzés megváltoztatására eljárásjogunk nem nyújt lehetőséget. És kétségtelen, hogy ez az álláspont sem cáfolható *me expressis verbis* törvényes rendelkezés hiányában.

2. *A hagyatékátadás megakasztása szünetelő örökösödési per miatt.* Igen gyakran előfordul, hogy a hagyatéki bíróság által perreutasított örökös a kitűzött záros határidő alatt megindítja az öröklési igénye iránt a pert, a keresetbenyújtást a hagyatéki bíróságnál is igazolja, mire az örökösödési eljárás megakad, átadó végzés nem hozható. Ez eddig nem kifogásolható, azonban a perben kitűzött határnapon a felek nem jelennek meg, mire a Pp. 446. §-a értelmében a per szünetelése kezdődik. A per ilyen esetben tudvalevőleg csak 3 évi szünetelés után tekinthető megszűntnek, hacsak időközben valamelyik peres fél nem kéri folytatását. Ezalatt a 3 év alatt az örökösödési eljárásban nem hozható hagyatékátadó végzés, legfeljebb úgy, hogy a felek megegyeznek és ezt bejelentik.

Ezzel végeredményben az a helyzet, hogy a perbenálló felek önkényére van bízva, hogy az örökösödési eljárás szabályszerű befejezésével rendezésre váró jogviszonyok tényleg rendeződnek-e, vagy éveken át fennmarad-e a hagyatékra a jogbizonytalanság. Pedig az 1894: XVI. t. c. minden intézkedésén érezhető az a törekvés, hogy minél szűkebb körre legyen szorítva a hagyaték átszállására vonatkozó jogbizonytalanság és minél erősebben legyen korlátozva az eljárás elnyújtásának lehetősége. A hagyatékok tulajnyomó többségében hivatalból indul meg az eljárás, a leltározástól az átadásig minden hivatalos ténykedés rövid határidőhöz van kötve és maga a perreutasítás is csak záros határidőn belül megindított perrel biztosítja a hagyatékátadás felfüggesztését. Mindezeknek a rendelkezéseknek, de különösen a 70. 86. 97. §-okban megállapított záros határidőknek megkerüléséhez vezet a pernek szüneteltetése.

Hogy a szünetelő perrel évekre eltolódó hagyatékátadás nem kívánatos zavarokat idéz elő úgy a telekkönyv rendbentartásában, mint az ügyek nyilvántartásában, de még az örökösödési illeték kiszabásánál is, az csak természetes, emellett azonban igen sok lehetőséget ad a perre közvetlen befolyással nem bíró érdekelték megkárosítására a hagyatéki vagyon eltüntetésével.

Sajnos az érvényben levő törvények szerint ezen a helyzeten nem lehet változtatni. Könnyen elkerülhető volna azonban ez a

visszaélészerű eljárás, ha a Pp. megfelelő módosításával lehetlenné volna téve a per szüneteltetése, amikor perreutasítás előzte meg a perindítást, vagy ha jogszabály volna rá, hogy a per szüneteltetése ugyanoly jogkövetkezményekkel jár az örökösödési eljárás szempontjából, mintha a perreutasított a perreutasító felhívásnak nem tett volna eleget.

Ifj. Paár Lajos dr. kir. közjegyzőhelyettes.

* * *

A közleményben érintett első kérdésben álláspontunk az, hogy az átadó végzésnek bár alaki jogereje kétségtelen is, tehát pl. maga a bíróság a már meghozott átadó végzést hivatalból nem módosíthatja s nem helyezheti hatályon kívül, a felek egyértelmű megállapodással az átadó végzés helyesbítését igényelhetik, amint hogy teljesen lehetetlen álláspont volna az, hogy a helyesbítés csak per útján volna eszközölhető. Általánosnak nevezhető gyakorlat-ellenkező döntésről nem is igen tudunk, — hogy az átadó végzés helyesbítése pót eljárás útján eszközölhető és eszközöltetik is annak az általános szabálynak alapján is, hogy a peres eljárásban megszabott alapelvek a perenkívüli eljárásban is érvényesek.

A másik kérdésben, bár gyakorlatilag nehezen elképzelhető, hogy az örökösödési per szüneteltessék, holott annak mielőbbi befejezése a felek érdekében állana, kivételes esetekben, amikor a peren kívül álló személynek volna érdeke a hagyaték átadása céljából a per mielőbbi befejezése, nem igen lehet akadálya annak, hogy az illető fél beavatkozóként belépjen a perbe s annak befejezését kieszközölje.

A jegyzők túlterheltségi siráma. A községi jegyzők országos árvaház egylete november 14-én, a községi jegyzők országos egylete pedig november hó 16. napján tartották meg Budapesten évi rendes közgyűléseiket. Mindkét közgyűlésen vörös fonálként húzódott végig a panasz a jegyzők túlterheltségét illetően. Az árvaház egylet ülésén jelenvolt Kozma Miklós belügyminiszter maga is megállapította, hogy a jegyzők munkaterhének csökkentése mulhatatlan kormányzati teendő, mert köztudomásu, hogy a munka teher sok helyütt a jegyzők túlfeszített munkabírását is meghaladja. A jegyzők országos egyletének közgyűlésén az elnöki megnyitóban és több felszólalás rendjén szintén mint a jegyzők legfontosabb sérelmét említették a munkával való túlterhelést. Az egyik felszó-

laló pedig épen megható elégiát zengett arról, hogy a falu népének milliós tömege megy a jegyzők túlterheltsége következtében a magyar nemzeti eszme számára veszendőbe, a falu elszakad a községtől — zengi tovább tiszteletre méltó páthosszal és frazeológiával az egyik falu nemes pennája — nincs a falunak önkormányzati élete, mert a jegyző annyira túl van terhelve munkával, hogy nem jut ideje arra, hogy a falu életében irányító szerepet vigyen.

Az igaz és őszinte sajnálat érzésével vesszük tudomásul a magyar községi jegyzői kar munkával való túlterheltsége miatt kifejezésre juttatott siránkozást. Mindig őszintén és igazán nagyra értékeltük és értékeljük a községi jegyzők *közigazgatási tevékenységét*. E vonatkozásban ugyan a jegyzői kar iránt érzett minden tiszteletünk ellenére is némi költői tulzásnak tartjuk a közgyűlésen felszólalt egyik jegyzőnek azt a fent idézett kijelentését, hogy a *jegyzők túlterheltsége következtében a falu népének milliós tömege megy a magyar nemzeti eszme számára veszendőbe (!)*

Épen mert a jegyzők közigazgatási tevékenységének komoly jelentőséget tulajdonítunk: engedjék meg nekünk, hogy a túlterheltségi panaszokkal szemben reámutassunk a minden kétségen felül eredményes és radikális segítőeszközre. Ugy a hivatalos körök s ezek között a jegyzők legfőbb felügyeleti hatósága a belügyminiszter is, nemkülönben a jogkereső közönség és a gyakorlati jogászság is nagyon jól tudja, hogy a szerencsétlen, tökéletesen elhibázott, a jogkereső közönség állandó károsodását előidéző s a magyar jogállami berendezkedés állandó szégyenfoltjaként szereplő jegyzői magánmunkálati jogosítvány az, amely a jegyzőt tényleges munkakörétől, közigazgatási tevékenységétől elvonja és végeredményben a jegyzők munkával való túlterheltségét eredményezi. Nagyon jól tudjuk, hogy a legtöbb jegyzői hivatalban az első és legfontosabb teendő a magánmunkálkodás. Ennek a szolgálatába van elsősorban állítva a legtöbb helyen az egész közigazgatási gépezet s csupán a magánmunkálkodás lebonyolítása után fennmaradó időben végzik el a jegyzők és a községi közigazgatás többi alkalmazottjai a jegyzők tényleges munkakörét képező közigazgatási teendőket. Ne álltassák tehát a jegyzők a szakembereket és felettes hatóságaikat azzal, hogy a munkabírást meghaladó munkaterhet csupán a közigazgatási teendők okozzák. Ezt a hipokrita tételt csak akkor lehetne felállítani, ha a magánmunkálkodás volna a jegyzők tulajdonképeni és hivatásszerű munkaköre. Mert azonban a naiv elmélet szerint a jegyző kizárólagos hivatása a községi közigazgatási ügyei-

nek elintézése: minden más szemponttól eltekintve fogadjuk el jogosnak a jegyzők siránkozását, segítsünk az ők túlterheltségén s szabadítsuk meg őket attól a munkatöbblettől, amit hivatásuk körén kívül a magyar jogszolgáltatás diszkreditálását előidézően végeznek, vonjuk el a jegyzőktől a magánmunkálkodási jogosítványt. Ennek eredményeként majd megállapíthatják úgy a jegyzők, mint a legfőbb felügyeleti hatóság a belügyminiszter, hogy magánmunkálkodás nélkül a jegyzők kényelmesen és nyugodtan elvégezhetik a községi közigazgatás még annyira kiterjedt teendőit is.

Ha — amint ezt a belügyminiszter megállapította — mulhatatlan kormányzati teendő a jegyzők munkaterhének csökkentése: még sokkal fontosabb, még eminensebb és még mulhatatlanabb kormányzati teendő a magyar jogszolgáltatásnak a jegyzői magánmunkálkodással súlyosan megrontott nivója helyreállítása. A magyar jogeszmé nyugateurópai vonatkozásába vetett rendithetetlen hitünk alapján remélhetjük hogy a fenti megállapítást úgy a belügyminiszter, mint az igazságügyminiszter a legrövidebb időn belül eszközölni s ennek következménye levonásaként a jegyzői magánmunkálkodást a legsürgősebben megszüntetni fogják. Legyen ez csupán egy rossz álom, az isteni gondviselés igazságosságába vetett hitünk szerint rövidesen megújuló integer magyar jogállam számára!

A bírósági hagyatéki díjjegyzék és a kereseti adó megállapítása. Az 1760/1924 I. M. rendelet tudvalevően a kir. közjegyzők részére az örökösödési ügyekben bíróilag megállapított díjakról a kir. járásbíróságoknál jegyzék vezetését rendelte el — akkor azzal a kimondott célzattal, hogy a menekült kir. közjegyzők elhelyezhetése érdekében, új kir. közjegyzői állások rendszeresítése kérdésében megfelelő adatok álljanak az igazságügyminiszter rendelkezésére. A jegyzék alapján valóban rendszeresítettek egy csomó új közjegyzői állást s elhelyezték a menekült közjegyzőket, a jegyzékeket azonban minden akceptabilis indok nélkül tovább vezetik. A szemfüles adóügyi hatóságok tudomást szereztek ezekről a jegyzékekről s azokat adózási célokra rendszeresen igénybe is veszik. Az igénybevétel módja — megfelelően a finánc-mentalitásnak — egyszerűen az, hogy a jegyzékben kitüntetett díjak összegét, bár utóbb a 21477/1932. I. M. számú rendelet a jegyzékben azt is kitüntetni rendelte, hogy a díjak befolytak-e vagy sem, ez utóbbi körülményre való minden tekintet nélkül, mint tényleges jövedelmet, adóalapnak tekintik s az adót ennek teljes összegben való figyelembe vétele mellett

állapítják meg. Ez az anomália legutóbb úgy a szegedi, mint a szombathelyi kamarák közgyűlésein szóba került s tárgyalás alá vették az ez ellen való védekezés eszközeit. Az egyik kir. közjegyző a kérdést időközben a közigazgatási bíróság elé vitte s ennek a bíróságnak 432/1936. számú végzését most kézbesítették ki. A közigazgatási bíróság a jogszerű és igazságos álláspontra helyezkedve kimondta, hogy az a díjkövetelés, amely be nem folyt s amely esetleg soha befolyjni nem fog, adóalap nem lehet.

A kir. közjegyzőket, mint adózó polgárokat közvetlenül érintő határozat teljes szövegét az alábbiakban közöljük:

„A magyar királyi közigazgatási bíróság a panasz folytán megtámadott határozatot feloldja és az adófelszólamlási bizottságot az alábbiaknak megfelelő eljárásra és új határozat meghozatalára utasítja.

Megokolás:

Az adófelszólamlási bizottság anélkül határozott, hogy a vonatkozó törvényes rendelkezéseket és mindazokat a tény-körülményeket megfontolás tárgyává tette volna, amelyeknek az ismerete és mérlegelése a jövedelem törvényes és helyes megállapításához okvetlen szükséges.

Nevezetesen figyelmen kívül hagyta:

1. hogy a K. H. Ö. 50. §-ához fűzött utasítás (23) bekezdése értelmében, a királyi közjegyző az általános kereseti adó céljára csupán pénztárkönyvet köteles vezetni, amelyben a bevételek és a kiadások tételenként és időrendben tüntetendők fel. A bevételekre vonatkozóan mindig meg kell jelölni, hogy azok milyen címen folytak be, a kiadásokra vonatkozóan pedig meg kell nevezni a célt, amelyre a kifizetés történt. Ezen törvényes rendelkezésekből következik, hogy a pénztárkönyv csak a tényleges bevételeket foglalja magában és így a követeléseket a pénztárkönyvben a nyers bevételhez nem kell hozzáadni.

2. hogy az adózó már fellebbezéséhez csatolta pénztárkönyvének a kivonatát és az azokban foglalt adatokat, az adófelszólamlási bizottság előtt eredeti könyveinek a felmutatásával igazolta és így az adózó pénztárkönyve az adóalap megállapításánál csak akkor mellőzhető, ha a könyvelés helyessége ellen érdemi kifogás emelhető, vagy a könyvek adatai az adóalap megállapítására nem alkalmasak. Az adózó panaszirata szerint a pénzügyi hatóság könyvei ellen ilyen

kifogást nem emelt, sőt az adózó szerint a többször fogantatott könyvvizsgálat során az adózó könyveit a hivatalos közegek rendben találták.

3. hogy a királyi járásbíróságoknál a hagyatéki díjakról vezetett lajstromokban nyilvántartott megállapítások nyers bevételnek csak akkor tekinthetők, ha azok tényleg befolytak. Az ily címen tényleg befolyt és az adózó rendelkezése alá került összegeknek a megállapítása tehát a jövedelem kiszámítása során nem mellőzhető.

4. hogy közjegyzői egyéb tevékenységből származó jövedelem csak részletes indokolással állapítható meg elfogadható módon.

Minthogy ilyen tényállás mellett a felterjesztett adókivétési iratokból teljes megnyugvással állapítható meg, hogy a panaszosnak az adóztatás évében mennyi volt a jövedelme és hogy a megtámadott határozat nélkülözi azt a gondos áttekintést és előkészítést, amelyet a vonatkozó törvényes rendelkezések előírnak, ezért a vitás ügy végsőfokon való elbírálásra nem alkalmas s ezért a rendelkező rész szerint kellett határozni.

Érthető ezekután a kir. közjegyzők érdeklődése az iránt miért kell, hogy az 1760/1924 I. M. számú rendeletet további hatályában fenntartani? Vajjon csupán azért, hogy azt a kibocsátási indok ellenére, adózási célokra vegyék önkényes beállításban igénybe s hogy ezáltal indokolatlanul okozzanak a kir. közjegyzőknek újabb adózási kellemetlenségeket.

Jogutódlás a reáljogú gyógyszerárakra vonatkozólag.

E címen közöltük a múlt számban annak a felterjesztésnek szövegét, amelyet a Magyarországi Kir. Közjegyzők Országos Egylete az új gyógyszerészeti törvénnyel kapcsolatosan intézett a jogutódlásnak kizárólagosan átadó végzés, vagy örökösödési bizonyítvány útján való kitüntetése tárgyában az igazságügyminiszterhez. A *Gyógyszerési Közlöny* legutóbb megjelent idei 46. számában közli a felterjesztés teljes szövegét, kommentálja azt az örökösödési eljárás idevonatkozó rendelkezéseinek ismertetésével s ezeknek a jelenlegi helyzet mellett a gyógyszerárakra való alkalmazásával. A cikk végül azt az álláspontot foglalja el, hogy „amennyiben a készülő gyógyszerész-törvényben a gyógyszerészi karnak az a régi és a hitelképesség szempontjából oly fontos kívánsága teljesül, hogy

a gyógyszerárakról rendszeres törzskönyvek állíttatnak fel, egyrészt ezek közhitelessége szempontjából, másrészt a tulajdonos és az örökösök jól felfogott érdekeinek megvédése céljából, a közjegyzők kivánsága indokoltnak látszik.“

Az Országos Ügyvéd Szövetség fali naptára. Az Országos Ügyvéd Szövetség igazságügyi szolgálatainak népszerűsítése érdekében is ügyes összeállítású praktikus fali naptárt készített és küldött szét. A sok irányú tájékoztatást tartalmazó fali naptár a közjegyzői díjszabást is közli és pedig annak a 60600/1926. I. M. rendelet 3. és 4., valamint a 6800/1935. I. M. rendelet 1. §-ában meghatározott százalékos tételeit. Hiányossága e részben a fali naptárnak, hogy amíg a hagyatéki ügyekre vonatkozólag ki van tüntetve, hogy a megfelelő százalékos díj fokozatosan a többlet után jár, ez a kitüntetés a 60600/1926. 3. és 4. §-aival meghatározott díjknál hiányzik. A fali naptár ára egy pengő és kapható az Országos Ügyvéd Szövetségnek a központi kir. járásbíróság aulájában levő ügyvédi boltjában.

Kihirdetett törvények:

1936. évi XXX. törvénycikk a hadrakelt seregek sebesültjei és betegei helyzetének javítása és a hadifoglyokkal való bánásmód tárgyában Genfben 1929. évi július hó 27. napján kelt egyezmények becikkelyezéséről.

Rendeletek.

137510/1936. P. M. sz. Az idegen államok pénznemeiben megállapított értékeknek az illetékek, továbbá a fényűzési és az általános forgalmi adó megállapítása szempontjából pengőértékre történő átszámítása.

5200/1936. M. E. sz. A földbirtokrendezés során juttatott földek 1936. évi törlesztő részleteinek mérséklése.

6500/1936. M. E. sz. A védettségek a 10000/1935. M. E. számú rendelet 16. §-a esetében való meghosszabbítása.

154740/1936. P. M. sz. Az idegen államok pénznemeiben megállapított értékeknek az illetékek, továbbá a fényűzési és az általános forgalmi adó megállapítása szempontjából pengőértékre történő átszámítása.

Jogi- és illetékügyi irodalmi szemle.

Jogállam. (XXXV. évfolyam 8-9 füzet.) A Gaár Vilmos dr. és Szalai Emil dr. szerkesztésében megjelenő kitűnő szakközlöny legutóbbi kettős száma is egész sorozatát hozza az értékes cikkeknek. Első helyen Alföldy Ede „A törvényhozó akarata“ című cikkét közli, amely abból a megállapításból indul ki, hogy abban a világnézeti viaskodásban, amely a világalomért a jog és az erőszak között dúl, valószínűbb a kölcsönös végkimerülés, mint a döntő győzelem. Az törvényhozási akaratról a továbbiakban megállapítja a cikk, hogy arról ideális jelentkezésében fel kell tenni, hogy minden megalkotott törvényhez fehér lapot mellékel a jövőidők és a bíróságok részére azzal a felhatalmazással, hogy az élet és a bíróság az életviszonyok és életfelfogások olyan új alakulása és olyan gyökeres változása esetében, amely ala-

kulások előre sejtethők nem voltak, azt a törvény intencióinak megfelelően kitöltse. A többi cikkek szerzői Löw Tibor dr., Medvigy Gábor dr., Pethő Tibor dr. Kartal Ignác dr., Blau György dr., Kufi Arthur dr., Nagy Domokos dr., Zsoldos Benő és Schwartz Izidor dr. Az ügyvédi kör által a perrendi novella tárgyában tartott ankétról hoznak még részletes tudósítást s végül az Irodalom és Szemle rovatok közleményei fejezik be az értékes kettős számot.

Magyar Jogi Szemle. (XVII. évfolyam 9. szám.) „Folyamatos bontóok és a házassági törvény“ címen Tóth György dr. kuriai bírósági írtársa ennek a számnak első cikkét, majd Teller Miksa dr., Ráczy György dr., Habermann Gusztáv dr. cikkei következnek sorra. A rendes rovatok sok közleménye további változatos és értékes tartalmat adnak e számnak, amelynek mellékletei Magánjog, Polgári Törvénykezési Jog és Hiteljog téma című füzetek.

A Jogi Hírlap magánjogi döntvénytára III. A magyar gyakorlati jogászságnak egyik kitűnő segítőtársa az immár tíz éve fennálló Jogi Hírlap, amely hetenként kimerítően tájékoztatja olvasóit a magyar joggyakorlat elvi jelentőségű döntéseiről s ezekben a joggyakorlat fejlődési irányáról. A felsőbbirósági határozatok hivatalos gyűjteménye hiányában ez a szaklap az, amelyen keresztül könnyen, megbízhatóan és teljes tájékoztatást nyújtóan hozzáférközik a gyakorlati jogászság a bíróságok gyakorlatához s ebben a vonatkozásban elismeréssel állapíthatjuk meg, hogy a rádóczi Boda Gyula dr. főszerkesztésében megjelenő Jogi Hírlap a gyakorlati jogászság részére immár nélkülözhetetlenné vált. Fokozza a lap gyakorlati használhatóságát az a körülmény, hogy a jogeseteket szakok szerint csoportosítva s az egyes szakokon belül az eligazodást megkönnyítő folytatólágos rendszerbe foglalva külön könyvalakban is megjelenetik. Most hagyta el a sajtót a Jogi Hírlap magánjogi döntvénytárának III. hatalmas kötete, amely a felsőbbiróságoknak 1933. IX. 1—1936. IX. 1. időre terjedő, ekként tehát a legújabb gyakorlatát tartalmazza. Fokozza a döntvénytár értékét, hogy a magánjog területén — egységes kódex hiányában — különös jelentősége van a bírói gyakorlatnak, amely bizonyos keretekben jogalkotó tényezőként is fungál. Az új döntvénytári kötet ára 30 P s kapható a Jogi Hírlap kiadóhivatalában, Budapest, V., Lipót-körút 15.

Notariatszeitung. (Az osztrák közjegyzők lapja 78. évfolyam 10 és 11 számok.) Az osztrák közjegyzők kitűnően szerkesztett nagy multu szaklapjának legújabbban megjelent 10 és 11 számai is igen sok a közjegyzői gyakorlattal összefüggő magánjogi és illetékügyi kérdésekről írott értékes cikket hoznak. A felsőbb bíróságok elvi jelentőségű határozatait, személyi és kari közleményeket s végül könyvbírálatokat találunk még ezekben a számokban.

Polgári Jog. (XII. évf. 9. szám.) Két külön cikk jelent meg ebben a számban „Állami kölcsönök válságidőben“ és „Jogellenes cselekményért való

magánjogi felelősség“ címeken s ezek szerzői Liebmann Ernő dr. és Zajtay Imre dr. A Jogalkotás rovatban közlik a Magyar Nemzeti Bank újabb körleveleit, Kuthy Artur dr. és Székely János dr. közleményeit. A Joggyakorlat rovatban szemelvényeket hoznak a bíróságok újabb polgári jogi gyakorlatából, közlik Neugröschel Endre dr. ügyvédnek „A hűtlen elhagyás, mint relativ bontó ok“ című érdekes cikkét, amely Tóth György dr. kuriai bírő hasonló tárgyú s ugyancsak a Polgári Jogban megjelent cikkével polemizál. A részvényes megtámadási jogáról írt még Berger László dr. ebbe a rovatba a vonatkozó bírói gyakorlat ismertetését is magába foglaló cikket. Folytatólag megjelentek még a Jogélet és Irodalom rovatok közleményei.

Az Ügyvéd. (VIII. évfolyam 11. szám.) Ennek a számnak első cikkét „Ami a javaslatból hiányzik“ címen Fritz Imre dr. kecskeméti ügyvéd írta s cikkében erőteljesen szembehelyezkedik az ügyvédi rendtartási reformjavaslattal. A cikk kitér a jegyzők magánmunkálkodására is s e részben megállapítja, hogy a favorizált falú jegyzője ügyvédi magánmunkálatot folytat, hatósági jellege és minősége összes előnyeivel, amellyel az ügyvédi megélhetés jelentős részét vonja el, különösen a háború után a falvakban letelepedett ügyvédek amugyis szegény asztaláról. A környező utódállamok már sorra megszüntették ezt a privilégiumot, a javaslatban azonban mégsem hallunk arról, hogy az ügyvédség létalapját veszélyeztető sérelem megszűnjék. Persze — folytatja a cikk — a jegyző a politikai hatalomnak is a letéteményese, ezért késik az okirati, legalább a telekkönyvi kényszer, amely az ügyvédi tanácskozásoknak állandóan sürgetett követelése. A cikk e részben való álláspontját, — amely e közlőny több ízben hangoztatott álláspontjának is megfelel — kétségtelenül osztjuk s igen helyesnek találjuk, hogy ezt a szempontot az ügyvédi rendtartás tárgyalása idején ügyvédi oldalról is előtérbe helyezték. Legutóbb ennek a közlőnynek mult számában juttattuk hangsúlyozottan kifejezésre azt az álláspontunkat, hogy a magánmunkálati jogosítvány megvonása esetén szükségtelen az ügyvédi numerus clausus s minden, a javaslatba foglalt, az ügyvédi foglalkozást megszorító intézkedés. A cikkben foglaltakhoz csupán az a tiszteletteljes megjegyzésünk van, hogy az okiratszerkesztés elsősorban közjegyzői munkakörbe tartozik, annak prononszirozott, tulajdonképpeni hivatásszerű része, ahogy tulajdonképpeni ügyvédi hivatás a felek perbeli képviselője. Ideális állapotok mellett a két foglalkozási ágnek ennek megfelelően is kellene tagozódnia. A jelenlegi — sajnos távolról sem ideális — helyzetben természetesen az ügyvédeknel is szakszerű kezekben látjuk az okiratszerkesztést, éppencsak *kizárólagos* ügyvédi munkakörnek nem ismerhetjük azt el. Ebből következik, hogy az *ügyvédeknek és közjegyzőknek*

ezidőszerint közös érdekből közösen kell vállalniok és kérlelhetetlen energiával folytatniok a küzdelmet a jegyzői magánmunkálatok mielőbbi megszüntetése iránt. — Egyébként ez a szám is hosszú sorozatát hozza az ügyvédség érdekeit szolgáló változatos közleményeknek és az ügyvédi megmozdulásokat tárgyaló tudósításoknak.

Jog. (III. évfolyam, 3. szám.) A vidéki jogászság egyre jobban megerősödő szakközlőnyének idei harmadik száma jelent meg, amelybe Buza László dr., Habermann Gusztáv dr. és Árvay Nándor dr. írtak cikkeket. A Szemle rovat közleményei után mintegy 40 oldal terjedelemben közölnek elvi jelentőségű döntéseket a vidéki bíróságok gyakorlatából.

Magyar Törvénykezés. (1936. évi 20-iki számok.) Az áruházak üzletkörének és üzletvitelének módjának szabályozása tárgyában kiadott 33340/1936. K. M., a védettség meghosszabítása tárgyában kiadott 6500/1931. M. E. a szálloda, penzio elnevezés használata tárgyában kiadott 4199/1936. K. K. M. s más kisebb jelentőségű rendeletek szövegét, áttekinthető csoportosításban gazdag törvénykezési anyagot, törvénykezési és ügyvédi vonatkozású közleményeket s végül szerkesztői üzeneteket hoz ennek a gyakorlati célokat szolgáló törvénykezési újságnak legújabbán megjelent két száma.

Illetékekügyi Közlöny. (XI. évfolyam 9. szám.) Az Országos Társadalombiztosító Intézet illetékkötelezettségéről hoz ez a szám külön cikket Kovács József dr. tollából. Folytatólag közli az újabb illetékekügyi vonatkozású rendeleteket, majd a rendes rovatok sok és változatos tárgyú közleményét. E szám mellékleteként is megjelent a közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatainak Illetékekügyi joggyakorlat című gyűjteménye.

Joggyakorlat.

Magánjog.

134. A Kuria 289 számú elvi határozata szerint a *közös, kölcsönös és viszonos végrendelet* az egyik házastárs halála után a másik házastárs által meg nem változtatható. Ebből következően a túlélő házastárs intézkedési joga a közös végrendelet tárgyát képező vagyon tekintetében korlátozva van. Ezért a bírói gyakorlat értelmében a túlélő házastársnak az ilyen vagyonra vonatkozólag a közös végrendeletben kedvezményezettekén kívül álló személlyel kötött visszerthes szerződése megtámadható, ha annak célzata az, hogy a közös végrendeletben megnevezett örökös öröklési jogát csorbítsa és a másik szerződő fél erről a célzatról tudomással bírt. (K. P. I. 2137/1936.)

135. Az *ági vagyonnal* annak átvételétől az örökgyó haláláig folytatott gazdálkodás időközönkénti helyzete az ági vagyon megtérítésének kérdésén, illetve a szerzeményi vagyon örökösének azon kötelezettségén, hogy az ági vagyont a reá hárult hagyaték erejéig az ági örökösnek kiadja, nem változtat. (K. P. I. 700/1936.)

136. Az örökrészére kielégített gyermeknek a szülőkkel szemben az *öröklésről való lemondása* kihat a lemondó leszármazóira is. Az ilyen gyermek

tehát ivadékaival együtt kiesik az öröklésből. Ez a jogszabály abban az esetben is áll, ha a lemondási szerződésben az összes érdekelték részt nem vettek. (K. P. I. 1501/1936.)

137. Az *utóörökös öröklési joga* alapján — az előörökössel való eltérő megállapodás hiányában — rendszerint azt igényelheti, hogy azt a vagyont, amelyre az örökhagyó utóörökösévé nevezte, utóöröklési jogának megnyitakor megkapja. Az utóörökösnek többhöz joga nincs s így ahhoz sem, hogy az előörökös hasznos befektetései révén vagyontöbbletbe jusson. (K. P. I. 844/1936.)

138. Az ügyletkötő félnek a másik fél nyomasztó helyzetéről való tudomása egymagában nem szolgálhat a szerződés érvénytelenítésének alapjául, hanem csak akkor, ha az a kényszerhelyzetet kihasználva a maga részére aránytalan előny szerzése végett kötötte meg az ügyletet. (*Kizsákmányoló ügylet.*) (K. P. I. 2408/1936.)

139. A *szóbeli végrendelet* tételére és tartalmára vonatkozó tényállást a perrendtartás általános szabályai szerint a bizonyítás egész tartalmának figyelembe vételével kell megállapítani. *Téves tehát az az álláspont, mintha a szóbeli végrendelet bizonyításának elengedhetetlen kelléke volna az, hogy a végrendeleti tanúk a végrendelet alkotását egyöntetűen tanusítsák. A szóbeli végrendelet tényét tanusító végrendeleti tanúk egy részének ellentmondó vallomása ellenére is megállapította a Kuria a szóbeli végrendelet joghatályos létrejöttét, mert a perben kihallgatott több tanu vallomása szerint örökhagyó szóbeli végrendeletéről mások előtt is említést tett.* (K. P. I. 2442/1936.)

140. *Közokiratba foglalás nem szükséges* az olyan ügyletnél, ha a férj feleségének ingyenesen akként enged át ingatlant, hogy a tulajdonjog az eladó nevére közvetlenül a feleség nevére kerül. (K. P. I. 5408/1935.)

141. Aki szerződéses nyilatkozatának megtételekor *lényeges tévedésben* volt, megtámadhatja nyilatkozatát, ha tévedését a másik fél okozta, vagy felismerhette, vagy ha a másik félre szerződésből ingyenes előny, vagy aránytalan nyereség hármlanék. Ha pedig mind a két fél ugyanabban a téves feltevésben kötötte meg a szerződést s a tévedés lényeges, bármelyik fél a megtámadás további előfeltételei nélkül is megtámadhatja szerződéses nyilatkozatát. A szerződő fél halála után a megtámadás jogát az utódlás terjedelmében az ő jogutódai gyakorolhatják, ha ez a jog elévülés következtében, vagy más módon a jogelőd életében meg nem szűnt. (K. P. I. 5678/1935.)

142. A bírói gyakorlatban állandóan alkalmazott jogszabály, hogy abban az esetben, ha az örökhagyó hagyatékában az *ági vagyon* természetben nincs meg, a hagyatékában meglevő vagyont pedig az örökhagyó nem az ági vagyon vagy egyes részeinek cserébe adása, hanem vétel útján szerezte, akkor az ági örökösöknek nem a hagyatéki vagyon jut természetben, hanem a szerzeményi vagyontól álló hagyaték értéke erejéig csak az elidegenített ági javak vételárára van igényük. (K. P. I. 5/1936.)

143. Az örökbefogadott gyermek az örökbefogadó szülő ajándékozását *köteles rész* sérelme címén csak akkor támadhatja meg, ha az ajándékozás az örökbefogadás után létesült. (K. P. I. 5147/1935.)

144. A túlélő házastárs hatályosan nem tehet olyan intézkedéseket, amelyeknek célzata és eredménye az, hogy az egyik örököstől a *közös végrendeletben* neki szánt vagyon elvonassék és ezáltal egy másik, a közös végrendelet értelmében szintén kedvezményezett személy akár közvetlenül, akár közvetve gazdagodjék. Az ily intézkedésből kifolyóan a gazdagodott örökös tehát az örökhagyó intézkedése folytán szerzett vagyoni előnyből kiegészíteni tartozik a másik örökösnek csorbult örökrészét. (K. P. I. 1137/1936.)

145. *Hagyomány* követelés érvényesíthetőségének a hagyomány rendelés érvényessége mellett hagyaték létezése is előfeltétele s annak megállapítása nélkül, hogy az örökhagyó után hagyaték maradt, az örökösöket a hagyomány kielégítésének tülésére kötelezni nem lehet. (K. P. I. 4905/1935.)

Illetékjog.

42. Hatóságokhoz, hivatalokhoz és ezeket képviselő hivatalos személyekhez postautalvány szelvényén intézett, hivatalos ténykedés iránti kérelem beadványnak tekintendő s mint ilyen illetékköteles. (Közig. bir. 2182/1934.)

43. Hatósági személyhez, annak hatáskörébe nem tartozó tárgyban intézett hatósági ténykedést maga után nem vonó kérelmet tartalmazó levél (beadvány) illeték alá nem esik. (Közig. bir. 10314/1935.)

44. Adóbevallás céljára kiállított hivatalos bizonyítvány feltételeesen illetékmentes. Az ilyen bizonyítvány kiállítását kérő beadvány illetve az azt pótló jegyzőkönyv illetékmentes. (Közig. bir. 7936/1936.)

45. Ha a fél jogosult a fennálló szabályok értelmében a terhére kirótt illetékösszegnek N. jegyzékbe vételét kérelmezni, ezzel a jogával azonban nem él, a tulajdonképpen esedékesség előtt teljesített fizetéseinek terhére késedelmi kamatot számítani nem szabad. (Közig. bir. 21527/1934.)

46. Ha az illeték kiszabásakor az illetékalapot a visszatérő szolgáltatásoknak, a bizonytalan időre meghatározott 3 évi összegében számították a kir. közigazgatási bíróságnak a 147. sz. jogegységi megállapodásában kifejezésre juttatott joggyakorlata értelmében, az illetéknek vagy egy részének törlése nem rendelhető el azon az alapon, hogy a szerződés 3 évnél hamarabb megszűnt. (Közig. bir. 10777/1934.)

47. I. A kereskedelmi levél illetékmentességét akkor is elveszti, ha a perben érvényesített jog ellen védekezéséppen használtatik fel. II. A kereskedelmi levél illetékmentessége megszűnésének következményei nem terjedhetnek túl azon a helyzeten, aminőben a levél akkor lett volna, ha azt feltételes illetékmentesség nem illeti meg. (Közig. bir. 5400/1936.)

48. I. Ha az ingatlanra vonatkozó vételi joggal (opció) a jogosított nem él, ingóvételi illeték fizetendő. II. A vételi jogot biztosító szerződés bemutatására és az illeték elévülésére az 1920: XXXIV. t. c. szabályai irányadók. (Közig. bir. 9980/1935.)

49. Minthogy a mellékjelzálogjog törlését is a főjelzálog telekkönyvi hatósága hivatott elrendelni, mellékjelzálog telekkönyvi hatóságánál beadott és ezáltal a főjelzálog betétét vezető telekkönyvi hatósághoz áttett, a mellékjelzálogjog törlése iránti kérvényre nem alkalmazható az 5100/1931. M. E. sz.

rendelet 49. §. (8) bekezdésének a beadványi illeték többszörös összegében való lerovása iránti rendelkezése. (Közig. bír. 10412/1934.)

50. A téves telekkönyvi állapot kiigazítása céljából foganatosított tulajdonjogi bekebelezést bejegyzési illeték nem terheli, ha az a jogcím, amelyen a fél az ingatlant annak idején valósággal megszerezte, vagyonátruházási illeték alá nem esik. (Közig. bír. 19334/1934.)

51. A *kézpénzhozomány* a férj tulajdonába menvén át, az azon a férj nevére vásárolt ingatlannak a feleség részére való átruházása a hozományi igény kielégítését jelenti. Az erről szóló jogügylet 5%-os illeték alá esik. (Közig. bír. 12469/1933.)

52. A visszterhes ingatlan átruházási szerződésnek az a tartalma, hogy a szerzők egyike haszonélvezetileg, a másika pedig tulajdonjogilag szerzi meg az ingatlant — habár a haszonélvezetet szerző ki is jelenti, hogy a vételárát egészben ő fizeti, — nem nyújt módot arra, hogy a haszonélvezet értékével csökkentett vételár után ajándékozási illetéket is kiszabjanak. (Közig. bír. 6298/1935.)

53. Korlátolt cselekvőképességű egyén által kötött, gyámhatósági jóváhagyásban nem is részesült jogügylettől, minthogy a megtámadás folytán bekövetkezendő hatálytalanságig hatályosnak tekintendő, az illeték jogosan követelhető. (Közig. bír. 3329/1935.)

54. Ha a kiskorú várományos javára alkalmassága elbírálásáig a tulajdonjogot csupán előjegyezni lehet, a terhére kiszabott örökösödési és ingyenes vagyonátruházási illeték N. jegyzékbe vehető, amennyiben a telek az özvegy használatában és kezelésében az ő eltartása céljából meghagyatott. (Közig. bír. 395/1936.)

55. Ingatlannak a telekkönyvön kívüli tulajdonos részére visszteher nélkül való átengedése akár harmadik személy részéről is, vagyonátruházás alá nem esik, amennyiben a telekkönyvön kívüli tulajdonos által történt eredeti szerződés után az illeték lerovatott. (Közig. bír. 5956/1936.)

56. *Visszterhes ingatlan átruházás esetén a kincstári vagyonátruházási illetékhez való jog a jogügylet megkötése napján nyílik meg, a városi illeték követeléséhez való jog azonban csupán a vagyonátruházásnak telekkönyvi bejegyzésekor áll be.* (Közig. bír. 13615/1933.)

57. Ha a perben okiratmásolatot csatolnak, mindaddig, amíg a megfelelő illeték lerovását nem igazolják, a vélelem az, hogy az eredeti okiratra vonatkozóan az illetéklerovási kötelezettség teljesítése elmaradt. (Közig. bír. 15429/1933.)

58. Végrehajtási zálogjog bekebelezése esetén az illeték szempontjából a kérvény beadása idején fennállott állapot az irányadó. Ennek folytán ha a tőkekövetelés és járuléka — a beadás idején megállapított költségeket tartva szem előtt — a 200 P-t meg nem haladják, a bejegyzési illetéket leróni nem kell. (Közig. bír. P. 18615/1934.)

Szerkesztői üzenetek.

Több érdeklődőnek. Aki, mint jelölt a közjegyzői pályára lép, a dolgok igazságszerű rendje szerint számíthat arra, hogy idővel közjegyzői kinevezéshez is jut. Minden dicséret és elismerés az igazságügyi kormányt immár négy évet meghaladó idő óta vezető Lázár Andor miniszternek, hogy a jelöltek kinevezési „igénye“ a reális méltányosság és igazságosság elveinek megfelelően s a lehetségszabta korlátokon belül honoráltatik is. Vannak azonban bizonyos gátló körülmények, amelyek a közjegyzői kinevezést a legjobb indulat és igazságosság mellett is, igen problematikussá teszik. Akik részéről ilyen gátló körülmények fennfognak — s ezt józan megítélés szerint az illetőnek is tudnia és éreznie kell — tekintettel a rövidesen törvényerőre emelkedő új ügyvédi rendtartásnak az ügyvédi karba való bejutást megnehezítő rendelkezéseire, azoknak őszinte jóakarattal adhatjuk azt a tanácsot, hogy igyekezzenek saját érdekükben lehetőleg és mielőbb az ügyvédi pályán elhelyezkedni.

Erdélyi közjegyző. Ugy az egyes díjtételek magassága, mint a progressio tekintetében a román közjegyzői díjszabás messze felette áll a magyar díjszabás vonatkozó tételeinek. Élénken szemlélteti ezt az alábbi táblázat, amelynek első rovata az ügyértéket, a második és harmadik rovatok a magyar díjakat az ügyletek és külön a hagyatékokra vonatkozólag, a negyedik és ötödik rovat ugyanazok tekintetében a román közjegyzői díjtételeket tünteti fel a pengő és a lei érték különbségére való tekintet nélkül ezuttal általános egységekre vonatkoztatva.

I.	II.	III.	IV.	V.
10.000	69.—	235.—	225.—	300.—
56.000	186.—	772.—	840.—	1.275.—
100.000	311.—	1.272.—	2.325.—	2.962.—
500.000	921.—	4.272.—	9.075.—	10.050.—
1.000.000	1.421.—	6.772.—	12.578.—	18.300.—

Különösen szembeötlő a román díjszabásban az ügyleti díjak magassága, amely a hagyatéki tárgyalási díjakkal szemben lényegesen kisebb különbséget tüntet fel. A fenti táblázatból megállapíthatjuk, hogy a magyar közjegyzői díjszabás a román díjszabáshoz viszonyítva is még igen-igen szerény szinten mozog.

Sz. E. A Te. 56. §-át ismételten és gondosan átvizsgáltuk, ott azonban a közjegyzői illetékesség tekintetében semmiféle szabályozást nem találtunk, legkevesebbé olyat, amely szegényjogos

vagy díjas különélési tanusítványok között különböztetne akként, hogy a díjas tanusítványra illetékes az a közjegyző, akit a fél a tanusítvány kiállítása céljából felkeres, szegényjogos tanusítványokra pedig az a közjegyző, akihez a felet valamilyen címen el lehet tanácsolni.

Fanatikus. Kivánságához képest az alábbiakban közreadjuk a beküldött határozatot, amely egyébként a „Jog“ című szaklap legújabb számában is megjelent:

„Annak az ügynek elbírálása, miszerint a hagyatéki ügyben eljáró kir. közjegyző a féltől a hagyatéki tárgyalási díj és költség(!), valamint az örökösödési eljárás rendjén a fél kérelmére s a hagyatékkal szorosan össze nem függő igények kielégítése tárgyában készített külön okirat díjának együttes összegéről váltót állítatott ki és számoltatott le, a hagyatéki bíróság hatáskörébe nem tartozik. Tévesen járt tehát el az elsőbíróság akkor, amikor a váltó kiadása iránti kérelem elbírálásába bocsátkozott és az eljáró kir. közjegyzőt a bíróság által a hagyatékat átadó végzésben megállapított díj összegén túlmenő díjfelszámítása érvénytelenítésével kapcsolatban a többlet összeg visszafizetésére kötelezte és pedig annál is inkább, mert a hagyatéki tárgyaláson az érdekelték között a hagyatékat rendezésével szorosan össze nem függő megállapodásoknak külön közjegyzői okiratba foglalásával felmerült díj iránti igény elbírálása és megállapítása nem a hagyatéki bírósági hatáskörre, hanem a 60600/1928. I. M. rendelet 37. és 44. §-aiban szabályozott eljárásra s az ott megállapított birói illetékességre tartozik.“

Ha már éppen véleményt kíván a határozat alapját képező tényállásra, csupán azt közölhetjük, hogy ha írott törvény nem is tiltja, valahogyan tulságosan rokonszenvesnek és a közjegyzői állás etikai tekintélyével összeférhetőnek nem találjuk, ha a közjegyző díjköveteléséről, különösen pedig bíróságilag megállapított hagyatéki díjköveteléséről váltót állítat ki. Elvégre az üzletember és a közjegyző gestiói között bizonyos nivó különbséget mégis csak fenn kell tartani.

A kir. közjegyzőhelyettesek és jelöltek állásközvetítését a Magyarországi Kir. Közjegyzőhelyettesek Országos Egyesülete látja el. (Cím: Gyöngyössi Arisztid dr. kir. közjegyzőhelyettes Budapest, VIII., József-körút 2.)

Kéziratokat vissza nem küldünk s azok megőrzését nem vállaljuk.